



בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 8805/14

לפני: כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופטת ע' ברון

המערער: זלמן כהן

נ ג ד

המשיבים: 1. מדינת ישראל
2. פלונית
3. פלוני
4. פלונית
5. פלוני

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי ירושלים בת"פ
055271-09-11 שניתן ביום 18.11.2014 על ידי כבוד השופט
א' כהן

תאריך הישיבה: י"ד בחשון התשע"ו (27.10.2015)

בשם המערער: עו"ד ישראל קליין ועו"ד גלעד גלי-שרה
בשם המשיבים: עו"ד שרית משגב

פסק-דין

השופט י' עמית:

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים (כב' השופט א' כהן)
בת"פ 55271-09-11, בגדרו הורשע המערער בביצוע ארבע עבירות של מעשים מגונים
בקטינים ובעבירה של הדחה בחקירה בדרך של איומים (הכרעת דין מיום 8.7.2014),
ונגזרו עליו 9 שנות מאסר בפועל, 24 חודשי מאסר על תנאי, וכן פיצוי בסך 25,000 ₪
לכל אחד מהמתלוננים (גזר דין מיום 18.11.2014).

רקע

1. הרשעתו של המערער בביצוע עבירות מין היא חלק ממסכת נטענת של פגיעות
מיניות בילדים שהתרחשו בשכונת נחלאות בירושלים. מדובר באירועים רבים במשך
תקופה ממושכת, בהם נפגעו ילדי השכונה על-ידי מספר פוגעים. חמשת האירועים

המתוארים בכתב האישום הם חלק קטן ממסכת אירועים זו. בפרשה היו מעורבים חשודים נוספים ובמסגרת החקירה נחקרו עשרות ילדים, אך לבסוף הוגשו בפרשה רק שלושה כתבי אישום: נגד המערער, נגד בנימין סץ (להלן: סץ) ונגד בן ציון פרי משלנו (להלן: פרי משלנו). כבר כעת ייאמר, כי פרי משלנו זוכה מהאישומים שייחסו לו (תפ"ח (י-ם) 40709-08-11 מדינת ישראל נ' פרי משלנו (7.11.2013) (להלן: עניין פרי משלנו)), ולעומתו סץ הורשע בביצוע עבירות המין החמורות שייחסו לו (למעט אישום אחד) ונגזרו עליו 15 שנות מאסר בפועל. המדינה לא ערערה על זיכוי של פרי משלנו, וערעורו של סץ על ההרשעה ועל חומרת העונש – נדחה (ע"פ 4583/13 סץ נ' מדינת ישראל (21.9.2015) (להלן: עניין סץ)).

כתב האישום

2. נגד המערער הוגש כתב אישום ובו מתוארים חמישה אירועים, שבגינם יוחסו לו שלוש עבירות של מעשים מגונים בקטינים שטרם מלאו להם 16 שנה, לפי סעיף 348(ב) בנסיבות סעיף 345(ב)(1) ובנסיבות סעיף 345(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); עבירה של מעשה מגונה בקטין שטרם מלאו לו 14 שנה, לפי סעיף 348(א) בנסיבות סעיף 345(א)(3) לחוק העונשין; וכן עבירה של הדחה בחקירה בדרך של איומים, לפי סעיף 245(ב) לחוק העונשין.

3. על פי כתב האישום, בשנת 2009 היה המערער שותף לביצוע מעשים מגונים על-ידי אדם אחר. אותו אדם הורה למספר ילדים ששהו בביתו, ובהם הקטינה ד' (ילידת 2003), לשכב עירומים ולפסק את רגליהם שוב ושוב. המערער צפה באדם האחר ובילדים לצורך גירוי, סיפוק או ביזוי מיני (אירוע זה יכונה להלן: האירוע הראשון).

4. במקרה נוסף, במהלך שנת 2010, הורה המערער לקטין י' (יליד 2001) ולאחיו להגיע לביתו. המערער התפשט והורה לי' להתפשט, ולאחר שנענה בסירוב – סטר המערער ל-י', ו-י' התפשט. המערער הורה ל-י' לגעת באיבר המין שלו (של המערער), ו-י' ציית. לאחר מכן צבט המערער את איבר מינו של י' במשך כחצי דקה. י' ניסה להימלט מביתו של המערער אך המערער הורה לו לשכב על המיטה כשפניו כלפי מטה. רק לאחר דקות ארוכות הורה לו המערער להתלבש, ו-י' ברח מהבית (אירוע זה יכונה להלן: האירוע השני).

5. בשנת 2010 הגיע י' לביתו של פרי משלנו. בבית שהו פרי משלנו, אנשים נוספים, ומספר קטינים – בנות ובנים. המערער והאחרים הורו לילדים להסתדר בזוגות,

ו-י' נכנס עם הקטינה שר' לאחד החדרים כפי שהורו לו. המערער איים על השניים כי יכה אותם אם לא יצייתו, והורה להם להתפשט, לגעת באיברי המין אחד של השניה, ולשכב זה על זה. השניים עשו כדבריו של המערער, בעודו אוחז במצלמה שכוונה לעבר הילדים ואוסר עליהם לשוחח. לאחר מכן איים המערער על י' ו-שר', באמצעות אקדח צעצוע, כי לא כדאי שיספרו להוריהם על האירוע וכי ילדים שסיפרו זאת – נהרגו. המערער הורה לשניים להתלבש ולעזוב את המקום, וכך היה (אירוע זה יכונה להלן: האירוע השלישי).

6. בכתב האישום מתואר אירוע נוסף שהתרחש בשנת 2010, ובו הגיעה ש' (ילידת 2002) לביתו של המערער, כשהיא מלווה בחברותיה. המערער הורה ל-ש' להיכנס לחדר האמבטיה ולהתפשט, וגם הוא התפשט. המערער דרש מ-ש' להניח את רגליה משני צידי האמבטיה, הניח בין רגליה מקל עץ באורך של כחצי מטר, נשען עליו ונגע באיבר מינה תוך שהוא מכאיב לה ומורה לה לא לזוז. המערער הורה ל-ש' לגעת באיבר מינו והיא עשתה זאת במשך כדקה. לאחר מכן הוציא המערער את ש' מחדר האמבטיה והכניס את חברתה. זמן מה לאחר מכן קרא המערער ל-ש' לחזור לחדר האמבטיה. המערער הורה לה לשכב על בטנה, לפסק את רגליה ואמר לה לא לצעוק. המערער הניח בין רגליה של ש' מקל עץ ובעת שנשען על המקל גרם לה לשריטה מדממת. לאחר מכן הזהיר המערער את ש' ואת חברותיה שאיש לא יראה אותן יוצאות מפתח הבית (אירוע זה יכונה להלן: האירוע הרביעי).

7. עוד נאמר בכתב האישום כי בשנת 2007 הצטרף מ' (יליד 1999) למספר ילדים שעלו לדירתו של סן. בתוך הדירה שהה באותה עת המערער, ששוחח עם הילדים והורה להם להתפשט. הילדים, לרבות מ', התפשטו והתיישבו על הרצפה, וגם המערער התפשט. בשלב זה הראה המערער לילדים סרט "לא צנוע" והתיישב מאחוריהם. במהלך הצפייה בסרט חילק המערער לכל ילד שקית ובה סוכריות, ובסוף הסרט אמר המערער לילדים שהם יכולים להתלבש. בזמן שהתלבשו אמר להם המערער לא לספר על האירוע (אירוע זה יכונה להלן: האירוע החמישי).

פסק דינו של בית המשפט המחוזי

8. התשתית הראייתית להוכחת כתב האישום מבוססת בעיקרה על דבריהם של ארבעה מתוך הקטינים: ד', י', ש' ו-מ' (להלן גם: הילדים). ארבעתם נחקרו על ידי חוקרי ילדים ובשל החשש שהבאת הקטינים לעדות תגרום להם נזק נפשי – נאסרה עדותם בבית המשפט ותחתיה העידו החוקרים. המערער הכחיש כל קשר לפרשה וטען

כי מדובר בעלילת שווא. לדבריו, החקירה בפרשת ההטרדות המיניות בשכונה הובילה להתפשטות שמועות, וההאשמות נטפלו עליו על-ידי גורמים שונים בשכונה. לטענתו של המערער הילדים נחשפו למידע סביב הפרשה ולאחר שהופעל עליהם לחץ מצד הוריהם, הם דמיינו דברים שלא היו, כלומר מדובר ב"זכרונות שווא".

בפסק דינו של בית המשפט המחוזי נדונו תחילה נושא "הזיהום הסביבתי הכללי" וסוגיית טכניקת החקירה של חוקרי הילדים, ולאחר מכן נדונו בפירוט ארבעת האישומים כסדרם. לבסוף התייחס בית המשפט לטענות ההגנה הכלליות שהעלה המערער.

בעניין "הזיהום הסביבתי" נקבע כי בעקבות דיווחים רבים על פגיעות מיניות בילדים אכן שררה בשכונה "אווירה של היסטריה ופאניקה". לאווירה זו תרמה ככל הנראה העובדה כי מדובר בשכונה צפופה ובקהילה חרדית סגורה. הנושא הרגיש נדון בשיחות רבות ובפורומים שונים, וכן הועלו השערות והועבר מידע לגבי זהות הפוגעים והנפגעים. אימהותיהם של חלק מילדי השכונה שוחחו ביניהן ואף העבירו זו לזו רשימה של "חשודים אפשריים". באחד המקרים, לקחו האימהות מספר ילדים לסיור בשכונה וביקשו מהם להצביע על הבתים בהם התרחשו האירועים. אין מחלוקת כי המשמעות של התרחשויות אלה היא "זיהום" של החקירה המשטרית. אחד החוקרים העיד כי עניין זה הובא בחשבון במסגרת החקירה ונקטה זהירות יתרה בטרם בוצעו מעצרים ונחקרו חשודים. לדברי אותו חוקר, הילדים נחקרו בדקדקנות ולא נעשה שימוש בעדויות שלגביהן התעורר חשש ממשי לזיהום. מתוך 86 ילדים שנחקרו במסגרת הפרשה, רק כ-16 נמצאו מהימנים באופן שניתן לבסס על גרסתם אישום פלילי, וכתבי אישום הוגשו רק נגד שלושה מתוך למעלה מעשרה חשודים. מסקנתו של בית המשפט המחוזי היתה כי "ישנו חשש לא מבוטל של זיהום עדויות של ילדי השכונה, ובכלל זה, של ארבעת הקטינים במוקד כתב האישום", אך לצד זאת יש לבחון באופן פרטני את החשש לזיהום כל אחת מן העדויות.

בעניין טכניקת החקירה של חוקרי הילדים נקבע כי אכן מלאכתם היתה קשה במיוחד, נוכח מאפייניה הייחודיים של הפרשה, אך אין בכך כדי להוביל למסקנה כי כלל לא ניתן להעריך את מהימנות גרסאותיהם של הילדים. הובהר, כי מלאכתו של חוקר ילדים כוללת שימוש באסטרטגיות וב"כלי עבודה" (ובהם גם ה-C.B.C.A.) שנועדו לתת מענה לחשש מפני בלבול בין דמיון למציאות.

9. בית המשפט קבע כי גרסתה של ד' מהימנה והיא חוותה את האירוע בעצמה. צוין בפסק הדין כי מדובר בגרסה מפורטת וקוהרנטית אשר מציירת תמונה ברורה של פרטי האירוע המתואר בכתב האישום, ובדבריה של ד' ניכרים סימני אמת רבים. בין היתר, הודגש כי ד' הבחינה בין מספר אירועים שונים וכן הבחינה היטב בין התנהגותם של המבוגרים הפוגעים שנכחו באירוע הראשון. בית המשפט צפה בקפידה בחקירתה של ד' והתרשם כי גרסתה מבטאת "ניסיון כן ומאוזן לדייק ככל הניתן ולומר אך ורק את האמת" (פס' 38). לצד זאת, ציין בית המשפט כי בדבריה של ד' נכללו גם אמירות על מעשים שהסבירות להתרחשותם נראית נמוכה; אך נקבע כי אין בדברים אלה בכדי לפגום במהימנות שייוחסה לתיאור שמסרה ד' בדבר התרחשות האירוע הראשון וחלקו של המערער באירוע זה. ד' סיפרה בחקירתה כי שוחחה על הנושא עם אנשים אחרים, וכי בהקשרים מסויימים היא נסמכת על דברים שנאמרו לה. בית המשפט בחן את הדברים, והגיע למסקנה כי "הזיהום בעניינה של ד' אינו בעוצמה הפוגעת במהימנות גרסתה בכל הנוגע לנאשם ולאירוע נשוא כתב האישום" (פס' 48). הנימוקים שהובילו למסקנה זו הם: העובדה שבדבריה של ד' לא ניכר רצון לסבך את המערער ולהפלילו במעשים חמורים יותר; העקביות ורמת הפירוט בגרסתה של ד'; והעובדה כי ד' איננה תושבת השכונה שבה התרחשו המעשים, כך שהחשיפה שלה לשמועות שהתרוצצו בשכונה היתה מצומצמת יחסית. בית המשפט לא התרשם כי אימה של ד' לחצה עליה למסור עדות שתפליל את המערער, אלא רק עודדה אותה לשתף פעולה עם החקירה, דבר שהיה נחוץ נוכח גילה הצעיר של ד' והשתייכותה לחברה החרדית.

גם התרשמותה של חוקרת הילדים הדס היתה כי גרסתה של ד' לא זוהמה באופן הפוגע במהימנות דבריה, ובית המשפט נתן לכך משקל במסגרת הערכת מהימנות גרסתה של ד'. בהקשר זה צוין כי החוקרת נהגה בזהירות המתבקשת ולא קיבלה את דבריה של ד' באופן גורף; ולאחר צפיה בקלטת החקירה נדחתה טענת ההגנה כי החוקרת היא זו ששמה בפיה של ד' את שמו של המערער. בנקודות מסויימות מתח בית המשפט ביקורת על האופן בו ניסחה החוקרת חלק משאלותיה אך הדבר לא פגע בהתרשמותו החיובית ממקצועיותה.

את הסיוע הנחוץ לעדותה של ד' בפני חוקרת הילדים מצא בית המשפט המחוזי במצבה הנפשי של ד' בזמן האירוע הראשון ובתקופה שאחריו. בתקופה זו החלה התדרדרות ניכרת בהתנהגותה של ד', אשר התבטאה גם בהתפרצויות ובפחדים

יומיומיים. סיוע נוסף נמצא בגרסתם של שלושת הקטינים האחרים, אשר העידו על מעשים דומים של המערער.

האירוע השני והאירוע השלישי

10. בית המשפט התרשם בצורה חיובית מעדותו של י' וקבע כי "עדותו של י' מהימנה ביותר וכי הוא תיאר את אשר חווה. כל חקירותיו, התאפיינו בסימני אמת רבים מספור" (פס' 67). תיאוריו של י' היו עשירים בפרטים, עדותו היתה קולחת וקוהרנטית, והוא תיאר את האירוע השני בתמימות, טבעיות וספונטניות. י' הרבה לתאר גם את תחושותיו הקשות בזמן המעשים ובית המשפט ייחס לכך אותנטיות והסיק שהאפשרות כי י' לא חווה את הדברים בעצמו היא אפשרות "קלושה למדי". גם בדבריו של י' לא ניכרה הפרזה או מגמה של הפללת המערער. קושי מסויים בעדותו של י' בפני חוקר הילדים היה בכך שכאשר התבקש י' לתאר את איבר מינה של שר' הוא תיאר איבר מין זכרי, ומכיוון שכך נמנע החוקר לקבוע מהימנות בנוגע לדבריו של י' כי נגע באיבר מינה של שר'. ואולם, בית המשפט התרשם באופן שונה, והגיע למסקנה ברורה כי עדותו של י' לגבי הנגיעה באיבר מינה של שר' היא עדות מהימנה המשקפת "אמת לאמיתה". מצד ההגנה נטען כי י' לא תיאר באופן מדויק את ביתו של המערער אך בית המשפט ציין כי הפער בתיאור ניתן להסבר וכי אין בכך כדי לפגום בגרעין סיפורו של י' לגבי התרחשות האירוע.

צויין בפסק הדין כי י' נחשף למידע חיצוני על המערער ושוחח על הנושא עם אחרים. בית המשפט בחן את מידת ההשפעה של הזיהום על עדותו של י' וקבע: "לא נראה לי, כי הזיהום השתלט על עדותו של י' בכל הנוגע לנאשם, והינו הגורם לה". זאת, על סמך סימני האמת שנשזרו בעדותו של י', כאמור, ובשים לב לכך שגם חוקר הילדים התרשם מהדיוק והעקביות של הגרסה, אשר לדבריו אינם מאפשרים להניח כי י' שמע את הדברים מאדם אחר. בחינת הזיהום מהיבט נוסף תרמה למסקנתו של בית המשפט, נוכח העובדה שעיקר האמירות אליהן נחשף י' – היו בעניינם של פוגעים אחרים ולא בענייניו של המערער. עוד צויין בהקשר זה, כי י' סיפר בפתיחות על השיחות שהתקיימו בשכונה אודות הפרשה, ואין להניח שהוא בחר להסתיר דווקא שיחות בהן הושחר שמו של המערער וטפלו עליו עלילת שווא. בהתייחסו לשמועות אודות פוגעים אחרים, אמר י' שהוא שמע שהם מכים וחוטפים ילדים, אך לגבי המערער הסתפק י' בכך שציין כי הוא "תמיד הולך עם כובע ולא מתפלל אף פעם". בית המשפט נתן דעתו גם לשיחה שהתקיימה בין י' לבין חברו, ובה נאמר לו ששמו של המערער הוא זלמן. נקבע כי שיחה זו איננה מבססת חשש לכך ש-י' החליט לטפול

אשמת שווא על המערער, או שהוא מייחס למערער מעשים שבוצעו על-ידי אחר, והודגש כי י' הבחין היטב בין הפוגעים.

אשר לטענת ההגנה כי הוריו של י' שוחחו עימו והשפיעו על תוכן עדותו, נקבע כי השיחות נועדו רק להוביל את י' "לפרוץ את סכר השתיקה" ולספר את אשר אירע והם "לא שתלו במוחו רעיונות לפגיעות אפשריות או מחשבות שליליות על הנאשם". הצורך לשכנע ואף ללחוץ על י' לשאת פעולה עם החוקרים, מתבהר על רקע עדותה של אימו של י', שסיפרה כי הוא חשש מאד לספר על האירועים, ולאחר שנחקר "הוא לא הסכים לצאת מהבית עד שהוא [המערער] נעצר", מחשש שהמערער יהרוג אותו.

גם חוקר הילדים שבפניו העיד י' התרשם ממהימנות הדברים, חרף הזיהום הפוטנציאלי. כמו בעניינה של ד', טענה ההגנה לחוסר מקצועיות ותשומת לב מצד חוקר הילדים להשפעת הזיהום על העדות, אך בית המשפט דחה את הטענה וקבע שהחוקר נהג משנה זהירות ודיקדק היטב בטרם ייחס מהימנות לדבריהם של הילדים שנחקרו על ידו, ובהם י'.

סיוע לעדותו של י' בפני חוקר הילדים מצא בית המשפט בהתנהגותו של י' בזמן ביצוע העבירות. בין היתר, אימו של י' סיפרה בצורה משכנעת על מקרה שבו סירב בנה ללכת לבית הכנסת "רק כי זלמן כהן מתפלל שם". בנוסף העידה האם כי באחד הערבים "נעלמו" שלושת ילדיה וחזרו מטושטשים וחיוורים. למחרת הבחינה בצליעה אצל י', וחמישה שבועות לאחר מכן, כאשר סיפרו לה הילדים על הפגיעה, הם ייחסו אותה לאותו ערב והאם הבחינה שאשכיו של י' עדיין רגישים למגע. עוד סיפרה האם, כי כאשר י' סיפר על המעשים הוא התנהג בצורה חריגה והיה נסער ומבולבל ובהמשך חלה התדרדרות ניכרת בהתנהגותו. סיוע נוסף נמצא בכך שבמשרדו של המערער נתפסו מספר רובי צעצוע, והדבר מתיישב עם דבריו של י' כי למערער היה אקדח, בעוד שהסברו של המערער לממצא זה היה בלתי משכנע.

האירוע הרביעי

11. בית המשפט החליט לאמץ את התרשמותה של חוקרת הילדים ממהימנותה של ש', הדגיש כי בשפת גופה ובאופן דיבורה של ש' ניכרים סימני אמת, ושלל את האפשרות כי דבריה מבוססים על זיכרון שווא או העתקה. נקבע כי בבסיס עדותה של ש' מצוי "גרעין של אמת שאינו ניתן לערעור", ולא סביר שהיא המציאה השתלשלות

עניינים כה מורכבת והצליחה לתאר אותה בצורה כה עקבית, מפורטת וספונטנית. בית המשפט התייחס לכך שעל פי עדותה של ש', מוקדם יותר ביום האירוע התרחשו שני מקרים (בבתייהם של פרי משלנו וסן) שבהם שולבו מוטיבים דומים: אמבטיה עם מים, צפייה במשחק כדורגל ומקל עץ. הטענה כי הסיפור שסיפרה ש' מבטא "העתקה" של אירועים אחרים – נדחתה על-ידי בית המשפט קמא, שהעדיף על פניה את המסקנה לפיה "ההעתקה פה היתה בין הפוגעים לבין עצמם – הם אלה שהעתיקו האחד מהשני".

לאחר צפייה בצילומי חדר האמבטיה בביתו של המערער, דחה בית המשפט את טענת ההגנה לפיה אין היתכנות להתרחשותו של האירוע הרביעי. נקבע כי אין לצפות מ-ש' לתאר כל פרט, וגם קיומם של אי-דיוקים וסתירות לכאורה בעדותה – נובעים מגילה הצעיר ומהקושי הנפשי בשחזור האירוע הטראומטי ואינם פוגעים בכנות הגרסה וב"גרעין הקשה" של האירוע.

צויין בפסק הדין כי ש' ידעה לתאר באופן מדויק את ביתו של המערער, לרבות מיקומו של מחשב שהיה ברשותו, וזאת חרף טענתו של המערער כי אין בבעלותו מחשב. המערער טען כי אין לכך חשיבות שכן מבנה דירתו דומה לדירות נוספות ששופצו באותו אופן, אך הוא לא הסכים למסור את שמם של בעלי הדירות הללו. בפסק הדין נאמר כי דלת חדר האמבטיה של המערער היתה דלת עץ, ו-ש' תיארה אותה כדלת פלדה, אך הדלת צבועה בצבע חום כהה ונוכח גילה הצעיר של ש' ייתכן שהיא התבלבלה. בית המשפט הבהיר כי העובדה שבתחילה ש' שתקה בחקירתה הראשונה והכחישה כי עברה פגיעה מינית, איננה פוגמת במהימנות גרסתה, והדבר נבע מקושי נפשי לחשוף את הפגיעה. כמו כן נמצא כי המטפלת עודדה את ש' לחשוף את הפגיעה אך לא השפיעה על תוכן הגרסה. צויין כי ש' לא הכחישה את דמותו של המערער ותיארה רק מקרה אחד שבו הוא פגע בה.

אמה של ש' היתה דמות דומיננטית בחשיפת הפגיעות בילדי השכונה, והיא הכינה "רשימת חשודים" ובה נכללו 22 שמות של חשודים, אך שמו של המערער הופיע רק באמצע הרשימה, וגם בהנחה כי ש' נחשפה לרשימה זו, החשש שהיא תיבחר להפליל דווקא אותו אינו נראה סביר. בנוסף, אימה של ש' השקיעה מאמצים רבים במטרה לגרום לה לספר על הפגיעה שחוותה, אך מאמצים אלה התמקדו בסך, ולא במערער, ולכן אין להניח שהדבר יצר סוגסטיה שבעקבותיה ש' הפלילה את המערער. בית המשפט קבע כי חקירתה של ש' על-ידי חוקרת הילדים נעשתה באופן מקצועי ותוך מודעות לחשש מפני "זיהום" העדות, והחוקרת התרשמה שמהימנות העדות לא נפגעה.

עוד הודגש בפסק הדין כי בניגוד לטענת ב"כ המערער, ש' היא זו שהעלתה את שמו של המערער לראשונה במהלך החקירה, ולא חוקרת הילדים.

סיוע לעדותה של ש' נמצא על-ידי בית המשפט המחוזי במצבה הנפשי עובר לחשיפת הפגיעה ולאחריה, וכן בגרסתם של שלושת הנפגעים האחרים.

האירוע החמישי

12. גם בעניינו של מ' התרשם בית המשפט, כמו חוקר הילדים, כי מדובר בעדות מהימנה ו-מ' חווה בעצמו את האירוע עליו סיפר. גרסתו היתה מפורטת, סדורה וקולחת, ותגובותיו היו אותנטיות באופן שאינו מתיישב עם האפשרות שהסיפור "הובנה" אצלו ממקור חיצוני. כמו כן צויין כי מ' תיקן את עצמו במהלך גרסתו ובכך ניכר רצונו לדייק ככל הניתן. מ' לא היסס להודות שאינו זוכר אירוע מסויים ולדבריו "מה שאני בטוח שהיה, אני מספר אותו". הודגש בפסק הדין כי הסתירות שנתגלו בעדותו של מ' הן "קלות ביותר" ואינן גורעות מהמהימנות שייוחסה לו. מ' נחשף באופן ניכר לאווירת החרדה ששררה בשכונה ושמע גם שמות של פוגעים וסיפורים על פגיעות, ואף נחשף להתבטאויות כלפי המערער. למרות זאת נשללה בפסק הדין האפשרות שמידע זה השפיע על זכרונו של מ' ויצר אצלו "זכרון שווא" בנוגע לאירוע המתואר בכתב האישום. בית המשפט הדגיש כי מ' הקפיד לערוך הבחנה בין דברים שהוא חווה בעצמו לבין דברים שהוא שמע ממקורות אחרים, ולא הפריז במספר ובחומרת הפגיעות שאותן ייחס למערער.

סיוע לדבריו של מ' מצא בית המשפט בשינוי לטובה שחל בהתנהגותו לאחר חשיפת הפגיעה, וכן בגרסאותיהם של יתר הנפגעים.

דחיית טענות ההגנה

13. בית משפט דחה את טענת ההגנה לפיה המערער הופלל על-ידי תושבי השכונה אך ורק עקב היותו דמות חריגה בשכונה. צויין בפסק הדין כי המערער עצמו העיד שהוא התגורר בשכונה במשך כ-19 שנה והשתלב בה היטב. טענתו של המערער בדבר יחסי טינה חריגים עם משפחתו של מ' נדחתה גם היא, לאחר שנמצא כי הוחלפו ביניהם משלוחי מנות בפורים, המערער סייע להם בשעת משבר, והשתתף בשיעור תורה בביתם. המערער טען גם כי נוצרה התנגדות אליו מכיוון שהוא ארגן סיורים לתיירים בשכונה, אלא שפעילות זו פסקה לפני שנים רבות ולא ניתן לראות בה מניע אפשרי

להפללתו. טענות נוספות מצידו של המערער, בדבר עלילות שנרקמו נגדו, נדחו אף הן, בין היתר מכיוון שהמערער לא הביא עדים שיתמכו בטענותיו. עוד צויין כי שמו של המערער הופיע רק באמצע "רשימת החשודים", ויש בכך כדי להחליש את הטענה כי העדויות נגדו נובעות מרדיפה אישית לא עניינית.

עניין נוסף שנדון בפסק הדין הוא היעלמותם של המחשבים שהיו בביתו ובמשרדו של המערער. בחיפוש במשרדו של המערער נמצאו מסך, רמקולים, עכבר ומקלדת, אך כונן המחשב נעלם. במשרד לא נמצאו סימני פריצה והמערער לא ידע להסביר זאת. גם מביתו של המערער נעלם מחשב, ובחקירתו של המערער נמצאו סתירות מסויימות לגבי המחשבים שהיו ברשותו. ימים ספורים לפני מעצרו של המערער, הגיש בנו תלונה למשטרה על גניבה של מחשבים מהבית, ללא סימני פריצה ומבלי שנגנבו דברי ערך נוספים. בנו של המערער לא זומן למסור עדות, ועובדה זו מקשה עוד יותר לאמץ את ההסבר המפוקפק של המערער.

על יסוד כל האמור, הרשיע בית המשפט המחוזי את המערער בביצוע כל העבירות שיוחסו לו בכתב האישום.

גזר הדין

14. בגזר הדין, מיום 18.11.2014, נקבע כי יש לבחון כל אחד מהאירועים המתוארים בכתב האישום כאירוע נפרד. בית המשפט הנחה עצמו בהתאם להוראותיו של תיקון 113 לחוק העונשין, ובפרט הודגשה בפסק הדין עוצמת הביזוי וההשפלה שגרמו מעשיו של המערער לנפגעים באירועים שבהם נכחו קטינים נוספים. לאחר בחינת הפגיעה בערכים המוגנים וסקירת מדיניות הענישה הנוהגת, נתן בית המשפט דעתו לנסיבות הקשורות בביצוע העבירות אשר ככלל מבטאות חומרה יתרה במעשיו של המערער. בנוגע לאירוע הראשון נקבע כי חלקו של המערער היה שולי, אך ביתר האירועים הוא מילא תפקיד עיקרי. באירוע השני המערער נהג באלימות כלפי י'; במסגרת האירוע השלישי המערער "הפך את הקטינים למעין 'שחקנים' שלו, כשהוא 'מביים' אותם לבצע תנוחות מיניות" (עמ' 14 לגזר הדין); וגם האירוע הרביעי מבטא סטייה ניכרת תוך שימוש מחושב בקטינה ש' ככלי לסיפוק יצריו של המערער. האירוע החמישי לא הוגדר על-ידי בית המשפט כמבטא חומרה ניכרת אך לא ב"רף הגבוה של חומרת עבירות המין". עוד צויין כי המערער פיתה ואיים על הילדים לבל יחשפו את מעשיו. לאחר עיון בתסקירי נפגעי העבירה, התרשם בית המשפט כי נגרם לילדים נזק כבד ולמעשיו של המערער היתה השפעה הרסנית על התפתחותם והתנהגותם של

הילדים ובני משפחותיהם. יחד עם זאת צויין כי הנזק המפורט בתסקירים מבטא תוצאה של מעשים רבים שנעשו על-ידי פוגעים שונים ולא ניתן לייחס אותו רק למערער.

על יסוד נתונים אלה, קבע בית המשפט המחוזי את מתחמי הענישה ההולמים לכל אחד מן האירועים. בהמשך לכך נקבע כי לא מתקיימות נסיבות המצדיקות חריגה ממתחמי הענישה. בית המשפט נתן דעתו לכך שהמערער היה נתון במעצר מספר חודשים ומזה תקופה ארוכה הוא נתון במעצר בית, אך מנגד ניתן משקל לכך שהוא לא נטל אחריות על המעשים. כמו כן נשקלו היעדר עבר פלילי למערער, וחרף חוות דעת פסיכולוגית שהוגשה מטעמו של המערער, נקבע כי המסוכנות המינית הנשקפת מצידו היא ברמה גבוהה. בשנים לב למכלול השיקולים השית בית המשפט המחוזי על המערער את העונשים שפורטו לעיל בפס' 1.

תמצית הטענות בערעור

15. טענתו הראשונה והראשית של המערער מבוססת על כך שמדובר בסיטואציה ייחודית המאופיינת בפגיעה שנמשכה שנים, בנסיבות של ריבוי פוגעים, ריבוי נפגעים ו"זיהום סביבתי חמור". נטען כי חקירת הילדים בתיק זה נעשתה באמצעות "כלי העבודה" הרגילים, ולא הותאמה לנסיבות הייחודיות של המקרה המורכב והבעייתי הניצב בפנינו. לשיטתו של המערער, בנסיבות אלה החקירה שנערכה לילדים היא חסרת תוקף מדעי ואין מקום להתבסס על ממצאיה. טענה זו גובתה בחוות דעתם של ד"ר גוטליב ופרופ' גושן ואילו המשיבה לא הגישה חוות דעת נגדית. המערער הוסיף וטען כי גם התרשמותו של בית המשפט המחוזי ממהימנות העדויות לא נעשתה על סמך ידע מקצועי אלא על סמך התרשמות בלבד.

הטענה השניה בערעור היא כי החוקרים העריכו את מהימנותו של כל ילד על פי מכלול הדברים שנשמעו מפיו לגבי כלל הפוגעים, ובכך נפל פגם כיוון שמהימנות העדות לגבי מעשים שלא מיוחסים למערער השפיעה על הערכת המהימנות לגבי המעשים המיוחסים לו.

הטענה השלישית היא כי על פי כתב האישום קטינים נוספים היו עדים לאירועים המתוארים, אך אותם קטינים לא נחקרו על כך, ויש לזקוף זאת לחובת המשיבה. יתר על כן, נטען כי בשני מקרים בהם העידו הילדים לגבי נוכחות של קטין נוסף באירוע, אותו קטין נחקר ולא הזכיר אירוע כזה. בהקשר זה הוסיף המערער וטען כי אף המדינה עצמה לא נתנה אמון מלא בעדויותיהם של הקטינים, ולראיה – לא

הוגשו כתבי אישום נגד כל הפוגעים שהוזכרו בגרסאותיהם. גם כאשר הוגש כתב אישום נגד פרי משלנו, על סמך עדותה של ד', הוא זוכה מן האישום.

טענתו הרביעית של המערער היא כי בית המשפט התייחס לחשש מפני "זכרונות מושגלים" על-ידי גורם זר, בעוד שהמערער טען ל"זכרונות שווא", שנוצרו בתהליך ארוך של זיהום סביבתי וסוגסטיה מצד גורמים חיצוניים. המערער הרחיב בטענתו כי עדויותיהם של הילדים מבוססות על זכרונות שווא, ונטען כי מחקרים מלמדים שילדים רבים "זוכרים" אירועים שלא היו עדים להם, וחווים זיכרון כוזב כזיכרון אותנטי. חוקרת הילדים לא שאלה אותם מה מתוך הסיפור הם שמעו מילדים אחרים, ובכך נפל פגם שאיננו מאפשר לדעת מה מתוך העדויות מהווה "העתקה". לשיטתו של המערער החשש ל"העתקה" מילדים אחרים מתגבר נוכח חזרתם של מוטיבים מסויימים בעדויות של ילדים שונים לגבי פוגעים שונים, והשימוש של חוקרי הילדים ב- C.B.C.A. (Criteria-based Content Analysis, וראו בפסקה 27 להלן) אינו נותן מענה לחשש מפני העתקה.

הטענה הכללית האחרונה בערעור, מופנית נגד קביעתו של בית המשפט קמא לפיה מצבם הנפשי הקשה של הילדים לאחר הפגיעות, וכן עדויותיהם ההדדיות, מהוות את הסיוע הנדרש לשם הרשעתו של המערער.

16. לצד טענותיו הכלליות של המערער לגבי התשתית העקרונית עליה התבסס פסק הדין, הובאו טענות פרטניות לגבי כל אחד מהאישומים. למרכזיות מבין טענות אלה אתייעס להלן במסגרת הדיון, וכאן נסתפק בתיאור כללי: נטען, כי הילדים העידו בגיל צעיר על אירועים שהתרחשו לפני זמן רב, והדבר משליך על מהימנות התיאורים. עוד נטען כי הגרסאות כוללות תיאורים לא מציאותיים, אינן עקביות ולוקות בחסר. טענת הזיהום נטענה גם במישור הפרטני, ולפיה הילדים השונים שוחחו על המקרה עם גורמים שונים ועדויותיהם הושפעו מכך. במסגרת טענה זו נטען באופן ספציפי כי הילדים נחשפו לאמירות שהכפישו את שמו של המערער, והדבר תרם להתפתחותם של זכרונות שווא. כן נטען באופן פרטני להיעדרה של תוספת ראייתית נדרשת מסוג סיוע.

17. לעניין העונש נטען בערעור כי בית המשפט הפריז לחומרה בקביעת מתחמי הענישה אשר הולמים עבירות חמורות בהרבה, וכך גם בראיית חומרת המעשים בהם הורשע המערער. כמו כן נטען כי חרף הצהרתו של בית המשפט, למעשה ניתן משקל לחומרה גם לנזק הכבד שנגרם לילדים כתוצאה ממעשיהם של פוגעים אחרים. טענה

נוספת היא כי בתסקירי הנפגעים ההתייחסות למערער היא מוגזמת וקיצונית, ומבטאת שינוי ניכר לרעה באופן שבו הוא נתפס בעיני הילדים ואימהותיהם בהשוואה לתיאורים שנשמעו מפיהם לפני ההרשעה. לטענתו של המערער דברים אלה השפיעו על מלאכת גזירת הדין, שבמסגרתה הוחמר עונשו בגין מעשים שהוא לא הורשע בביצועם. טענה נוספת היא כי בית המשפט לא נתן משקל כלשהו לעובדה שהמערער נתון במעצר בית מלא במשך כשלוש שנים. לבסוף נטען כי לצד עמידתו של המערער על חפותו המלאה, הוא עבר תהליך שיקום משמעותי, ולא נשקפת ממנו כל סכנה לציבור. בעניין הפיצויים לנפגעים נטען כי הסכום גבוה יתר על המידה, וקביעתו הושפעה מהפגיעות השונות שהילדים חוו מצידם של פוגעים אחרים.

תמצית טענותיה של המשיבה

18. המשיבה טענה כי כלי העבודה של חוקרי הילדים נועדו להבחין בין אמת עובדתית לבין שקר אובייקטיבי, בלי קשר לשאלה האם הילד הנחקר משוכנע באמיתות סיפורו. הודגש כי ה-C.B.C.A. הוא כלי שמשמש להערכת מהימנות באופן כללי, והוא רלוונטי גם לנסיבות המקרה הנוכחי. לטענתה של המשיבה העדויות במקרה דנן מגלות אינדיקציות רבות לכך שהילדים אכן חוו את המעשים שתוארו על ידם. ראשית, נטען כי חוקרי הילדים זיהו בחקירות דינמיקות פוגע-נפגע שמאפיינות פגיעה מינית ולא ייתכן שהדבר נובע מזיכרונות שווא. שנית, טענה המשיבה כי ניתן להצביע על פרטים מוכמנים רבים שהוזכרו בעדויות ועובדה זו איננה מתיישבת עם הטענה שמדובר בעדויות שאינן מתארות אירועים אמיתיים. כך למשל, נטען כי ש' ידעה לתאר היטב את ביתו של המערער אף שלטענתו היא מעולם לא היתה שם.

המשיבה הוסיפה כי חוקרי הילדים כלל לא נחקרו לגבי האפשרות שעדויותיהם של הילדים התבססו על זיכרונות שווא, ואף לא נשאלו אם יש בידיהם את הכלים לזהות זיכרונות שווא, ועל כן יש לדחות את טענותיו של המערער בהקשר זה. הוטעם כי כוונתו של המערער היא לטעון שמדובר בזיכרונות מושתלים, שנובעים מסוגסטיה וזיהום סביבתי, אלא שדוקטרינת הזיכרונות המושתלים טרם זכתה להכרה מדעית או להכרה בפסיקה. המשיבה ביקשה לדחות את חוות דעתו של פרופ' גושן בנימוק שהיא חותרת תחת מוסד חקירות הילדים וקבלתה תוביל למסקנה כי אין כל אפשרות להעריך מהימנות של עדות שנשמעה מפי ילד. לגבי המחקרים שהוזכרו בחוות דעתו של פרופ' גושן נטען כי רובם מתייחסים לשיטות משפט שונות משלנו, שבהן מתעוררים קשיים ניכרים יותר ביחס לחקירות ילדים. לשיטתה של המשיבה, הזכרונות של הילדים היו רציפים ולכן לא מתעורר קושי או חשש לכך שמדובר בזכרונות שווא.

אשר לטענת ה"זיהום הסביבתי" של העדויות, הסכימה המשיבה כי בעקבות חשיפת הפגיעות בילדי השכונה, התפתחה אווירה של פאניקה וחרדה, אך נטען כי הדבר לא השפיע על עדויותיהם של י', ש' ו-מ'. בעניינה של ד' נטען כי היא לא התגוררה בשכונה, ולכן לא נחשפה לזיהום הסביבתי. המשיבה הדגישה כי חוקרי הילדים היו ערים לבעייתיות במצב זה, והקפידו להעריך את מהימנות הילדים שנחקרו על ידם בשים לב לחשש כי מדובר בשמועות ובאירועים שלא נחו באופן אישי. לפיכך נטען כי יש לדחות את הטענה הכללית ל"זיהום של העדויות" (כפי שנעשה גם בפסק הדין בעניינו של סץ) ותחת זאת לבחון באופן פרטני את האפשרות כי העדויות הושפעו ממקורות חיצוניים. נטען כי כך נהג בית משפט קמא, הן על סמך הערכת מקצועיותם של חוקרי הילדים והן על סמך צפייה ישירה בחקירות, ומסקנתו היתה כי מדובר בעדויות מהימנות שהזיהום החיצוני לא פגע באמינותן. מאחר שמדובר בהערכת מהימנות הנתונה לערכאה הדיונית נטען שאין מקום להתערב בקביעות אלה.

המשיבה טענה כי את הסיוע הדרוש לכל אחת מעדויות הילדים ניתן למצוא בעדויות האחרות, ולשיטתה המקרה דנן שונה מן העניין שנדון בע"פ 4649/01 אסולין נ' מדינת ישראל (30.10.2001) (להלן: עניין אסולין), מכיוון שהחשש לזיהום ולהעתקה בין הילדים הוא פחות משמעותי.

המשיבה התייחסה לזיכוי של פרי משלנו, וטענה כי אין לכך השלכה על הדיון בעניינו של המערער, כיוון שלא מדובר במסכת עובדתית אחת. אמנם עדותה של ד' הוגשה גם במסגרת משפטו של פרי משלנו, אשר זוכה מהאישום הרלוונטי, אך בית המשפט קבע שם כי "עוצמת הזיהום אינה ברמה כזו שיש בה לכשעצמה לדחות את גרסת הילדה" (עניין פרי משלנו, פס' 31). נטען כי הזיכוי באותו מקרה נשען על מכלול נימוקים, בנסיבות שונות מנסיבות המקרה דנן, ועל כן אין להקיש ממנו לעניינו.

לעניין העונש נטען כי חומרת המעשים שביצע המערער היא חריגה, והפגיעה בילדים שנאלצו לספוג השפלה וביזוי מיני לצד חבריהם לשכונה היא חריפה במיוחד. המשיבה הוסיפה כי מתחמי הענישה שנקבעו בגזר הדין אינם יוצאי דופן לחומרה.

19. בסיום הדיון שנערך בפנינו התייחסו אמהותיהם של הילדים לשאלת גובה הפיצויים, והדגישו בדבריהן את הנזק הנפשי הניכר שנגרם לילדים ואת העלויות הרבות של הטיפול הנפשי המתמשך והצפוי.

20. וזו תהא דרך הילוכנו: תחילה יידונו טענותיו הכלליות של המערער בדבר פגמים שנפלו לכאורה באופן חקירת הפרשה, בהמשך נדון בנפרד בכל אחד מן האירועים המתוארים בכתב האישום, ולבסוף נשלים את הדיון הכללי בטענות הצדדים. אך תחילה, אקדים ואזכיר כי ערכאת הערעור איננה נוטה להתערב בקביעותיה של הערכאה הדיונית בעניינים של מהימנות ומשקל העדות, נוכח התרשמותם הבלתי אמצעית של שופטי הערכאה הדיונית מן העדים שנשמעים בפניהם (ע"פ 8146/09 אבשלום נ' מדינת ישראל, פס' 13-22 (8.9.2011)). גם בענייני הנטייה תהיה שלא להתערב בהערכת מהימנותם של העדים שהעידו בבית משפט קמא, ובהם אימהותיהם של הילדים, חוקרי הילדים והמערער. לעומת זאת, בשאלת מהימנותם ואמינותם של הילדים, שלא העידו בבית המשפט, המצב שונה מעט, שכן יש בידינו לצפות בתיעוד חקירות הילדים ולהתרשם באופן דומה לאופן שבו נחשף בית משפט קמא לחקירות אלה. בנסיבות דומות כבר נקבע כי "במקרים שכאלה, בהם חוקר הילדים לא מאשר את עדותה של המתלוננת בפני בית המשפט, נסוגה במשהו ההלכה בדבר אי-התערבותה של ערכאת הערעור בממצאי עובדה ומהימנות, וזאת כיוון שאין פער ממשי בין יכולתה של הערכאה הדיונית להתרשם מעדותה של המתלוננת בפני חוקר הילדים, באמצעות צפייה בקלטת הוידאו שתיעדה את החקירה, לבין יכולתה של ערכאת הערעור" (ע"פ 7508/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 12 (27.8.2012) (להלן: ע"פ 7508/10); ע"פ 9469/12 מחאג'נה נ' מדינת ישראל, פס' 21 (5.2.2015) (להלן: עניין מחאג'נה)).

21. מבין טענותיו העקרוניות של המערער, נדון תחילה בטענה לפיה בנסיבות העניין אין אפשרות לברר את העובדות או להגיע למידה מספקת של ודאות לשם הרשעה. אמנם המקרה הנדון הוא מקרה חריג, שבמסגרתו נחשף רק קצה הקרחון מתוך מערכת סבוכה וקשה של פגיעות מיניות מתמשכות בילדים רבים על ידי מספר פוגעים שחלקם פעלו בצוותא ובתיאום. בנסיבות אלה נדרשת זהירות יתרה בבחינת העדויות, ועל אחת כמה וכמה כאשר מדובר בעדויות שלא זכו להישמע בבית המשפט אלא הובאו בפניו באמצעות חוקר ילדים. יחד עם זאת העובדה שמדובר במקרה חריג היא כשלעצמה איננה פוטרת את בית המשפט מלצלול לעומק הראיות ולעשות שימוש בכלים העומדים לרשותו על מנת להבחין בין אמת לשקר. גם במקרים מעין אלה יש לבחון כיצד עשויים מאפייני המקרה להשליך על מהימנות העדים, ולקשיים הצפויים יש ליתן מענה ראוי במטרה להגיע לחקר האמת. להסרת ספק אחזור ואומר כי במקרים "בהם נבצר מבית המשפט לחשוף את האמת העובדתית" – יש לזכות את הנאשם,

שאשמתו לא הוכחה (ע"פ 5582/09 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 82 (20.10.2010) (להלן: ע"פ 5582/09)).

על כן, מוטל עלינו לבחון האם הופגו החששות הספציפיים האמורים, ולא לצבוע מראש את כל הפרשה כ"בלתי ניתנת לפענוח" בשל חשש כוללני לזיהום החקירה. על רקע זה ניגש לבחון האם "כלי העבודה" בהם השתמשו חוקרי הילדים מתאימים לשם הערכת מהימנותם של הנחקרים בנסיבות העניין, וכן נבחן את החשש כי עדויותיהם של הילדים לא מבוססות על אירועים שהם חוו בגוף ראשון אלא על "זכרונות שווא", שהילדים אמנם מאמינים בהתרחשותם, אך הם לא התרחשו במציאות.

הערה טרמינולוגית: בעבר עמדתי על ההבחנה בין זכרונות שווא (False Memories) לבין זכרונות מושתלים, מודחקים או משוחזרים (ע"פ 5582/09, פס' 126). בפסק דין מאוחר יותר חידדתי כי "זיכרון מושתל הוא זיכרון כוזב, אך לא כל זיכרון כוזב הוא בהכרח זיכרון מושתל" (ע"פ 2218/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 101 (21.11.2011) (להלן: ע"פ 2218/10)). בהתאם לכך ולאופן בו טענו הצדדים בתיק, במסגרת הדיון הנוכחי ייכנסו תחת הכותרת "זכרונות שווא" כל המקרים של זיכרון שאיננו מבוסס על חוויה אישית.

חקירת ילדים – התשתית הנורמטיבית

22. בעבר משלה בכיפה גישה הנוטה לפקפק באמינותן של עדויות ילדים ובהתאם לכך התפשט המיתוס של "הילד כעד המסוכן ביותר". במרוצת השנים נערכו מחקרים שהפריכו את המיתוס והובילו לשינוי ניכר של העמדה המקובלת לגבי האפשרות להסתמך על עדותם של ילדים, גם במסגרת הליכים פליליים. יחד עם זאת עדיין נדרשת זהירות רבה בגביית ובבחינת עדותו של ילד, אשר לה מאפיינים ייחודיים והיא דורשת מקצועיות ותשומת לב לקשיים אפשריים (ניסים כהן "נימוקי חוקר הילדים להתיר או לאסור העדת ילד בבית משפט" פגיעות מיניות בילדים: החוק, החוקר ובית המשפט 86-85 (מאיר חובב עורך, 1993); דנה פוגץ' "הזכות להישמע? עדויות ילדים בהליך הפלילי" הפרקליט מו(א), 121, 133 (תשס"ב); צור, 312).

23. חקירת ילדים במסגרת הליך פלילי היא נושא רגיש שהמחוקק טרח להסדירו במסגרת חוק עצמאי – חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), התשט"ו-1955 (להלן: חוק הגנת ילדים או החוק). הוראות החוק הרלוונטיות לענייננו הן הסמכתו של חוקר הילדים לקבוע אם הילד רשאי להעיד בבית המשפט (סעיף 2(א)); וההוראה כי תיעוד

החקירה על-ידי חוקר הילדים מהווה ראייה קבילה (סעיף 9(א)), אך הרשעה על בסיסה מותנית בהבאת תוספת ראייתית מסוג "סיוע" (סעיף 11).

תכליותיו של חוק הגנת ילדים הוצגו על-ידי חברי השופט נ' סולברג בעניין

מחאג'נה :

"הסדר זה נולד בשל הצורך להגן על שני אינטרסים חשובים – זכותו של נאשם למשפט הוגן מחד גיסא, והצורך להגן על שלומם הנפשי של קטינים, מאידך גיסא. הוא מהווה חריג לאיסור הרגיל בדבר היזקקות לעדות שמיעה, שכן בדרך זו נמסרות לבית המשפט עדויות בלתי ישירות מכלי שני, ללא התרשמות ישירה של בית המשפט מן העדים. אף על-פי כן, מאפשר החוק לחרוץ על-פי עדויות אלו את גורלו של נאשם לשבט או לחסד בעבירות חמורות, שמאסר ממושך בצדן" (שם, פס' 21).

אשר לציפיה מחוקר הילדים ולמורכבות הגלומה בתפקידו, נאמר בפסיקה: "תפקידו של חוקר הילדים אינו תפקיד קל. הוא נמצא בצומת של מחויבויות – כלפי הקטין שהוא חוקר, מן ההיבט של שמירה על שלומו ועל חוסנו הנפשי; כלפי הנאשם, אשר תלוי בחקירה זו בכל הנוגע לעימותו של הקטין עם השאלות המתבקשות, לנוכח חוסר האפשרות לחקור אותו חקירה נגדית; וכן כלפי הציבור בכללותו, מהיבטו של האינטרס הציבורי באכיפת הדין הפלילי ובבירור האמת" (ע"פ 5149/12 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 77 (13.1.2014) (להלן: ע"פ 5149/12); מאיר חובב "חוקר הילדים בצומת של איזונים" פגיעות מיניות בילדים: החוק, החוקר ובית המשפט, 13 (מאיר חובב עורך, 1993)). בהתאם, חוקר הילדים תואר בפסיקה, לא אחת, כ"זרועו הארוכה של בית המשפט" (ע"פ 6304/11 מדינת ישראל נ' פלוני, פס' 26 וראו גם פס' 28 (20.9.2012) (להלן: ע"פ 6304/11); ע"פ 954/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 19 (19.6.2013)).

נמצאנו למדים כי חוקר הילדים הוא גורם מקצועי שמוסמך לחקור ולהביא בפני בית המשפט את עדות הילד באופן מיטבי. על כך יש להוסיף כי לא זו בלבד שלחוקר הילדים נתון שיקול דעת מקצועי רחב לגבי אופן החקירה, ההנחה היא גם שהתרשמותו ממהימנות הילד היא ראייה קבילה ורלוונטית במסגרת ההליך המשפטי. בלשונו של הנשיא שמגר: "על-כן הציב המחוקק את חוקר הנוער לפני בית המשפט לא רק כאדם שגבה את ההודעה מן הקטין ומגיש אותה לבית המשפט, אלא גם כמי שמעמיד לרשות בית המשפט, לאור ניסיונו והבנתו המקצועיים, את ההתרשמות שלו

מדברי הקטין" (דנ"פ 3750/94 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(4) 621, 626 (1994); וכן ראו ע"פ 446/02 מדינת ישראל נ' קובי, פ"ד נז(3) 778, 769 (2002) (להלן: קובי)). באופן דומה נפסק: "במקרים רבים, נאסרת העדת הקטין, ובמקומו מתייצב לעדות חוקר הילדים, כמעין שופר לנבכי הקטין, ואף מביע עמדתו ביחס לגרסת הקטין ומהימנותה. זהו חריג בדיני ראיות. עד אינו יכול להעיד, או ליתר דיוק, לחוות דעתו על אמיתות דבריו של פלוני. כלל זה נוצר בשל המצב שלעיתים הקטין אינו מעיד בפני בית המשפט, וגרסתו נמסרה לפני חוקר ילדים, שהוא בעל מעמד והכשרה מיוחדת" (ע"פ 337/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 10 לפסק-דינו של השופט נ' הנדל (9.9.2013)).

24. הקביעה בדבר מהימנות העדות נתונה לבית המשפט בלבד, אך כאמור במסגרת השיקולים הרלוונטיים רשאי בית המשפט להביא בחשבון את הערכתו של חוקר הילדים. המשקל שיינתן להערכתו של חוקר הילדים הוא תלוי נסיבות, אך לא אחת נאמר כי במקרים המתאימים עשויה להיות לכך משמעות רבה (ע"פ 7508/10, פס' 15; ע"פ 5149/12; ע"פ 1385/12 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 50 (4.1.2015) (להלן: ע"פ 1385/12); ע"פ 1074/14 מיישיב נ' מדינת ישראל, פס' 27 (8.2.2015)). יוער כי במקרים בהם הילד העיד בעצמו בבית המשפט – שאלת מעמדה של התרשמות החוקר היא סבוכה יותר, ואיני נדרש לכך (ראו: עניין טז, פס' 29 וההפניות שם).

התמונה המצטיירת מספקת הסבר לכך שלפחות בהיבטים מסויימים הושווה מעמדו של חוקר הילדים למעמדו של "עד מומחה" (ע"פ 2177/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 51 (9.7.2015)). חוקר הילדים מוחזק כבר-סמכא מקצועי, שברשותו הכלים המקצועיים המתאימים לגביית עדות ילד (ע"פ 1385/12), ויצויין כי חוקר ילדים מתמנה לתפקידו על ידי שר המשפטים לאחר היועצות בוועדה שבראשה שופט וחבריה הם מומחים בתחומים שונים (סעיף 3 לחוק).

גם בעניין טז, שבמסגרתו עלו טענות דומות לטענותיו של המערער הובהר כי "הערכתו של חוקר הילדים את מידת מהימנותו של הקטין הנחקר על-ידו מבוססת על הכשרה מקצועית מתאימה, והיא נעשית בהתאם לקריטריונים ברורים וקבועים" (שם, פס' 29). בהערת אגב אוסיף כי בעבר הוצע להסדיר בחקיקת משנה את נושא כישוריהם והכשרתם של חוקרי הילדים (הוועדה לבחינת עקרונות יסוד בתחום הילד והמשפט ויישומם בחקיקה בראשות השופטת ס' רוטלוי דוח ועדת המשנה בנושא הקטין בהליך הפלילי; הפלילי, 252, 264 (2003) (להלן: דוח ועדת המשנה בנושא הקטין בהליך הפלילי); לתיאור התפתחות התפקיד וההכשרה של חוקרי ילדים ראו הורוביץ, 96).

25. לסיום הדיון העקרוני בעניין תפקידם של חוקרי ילדים אוסיף הערה בעניין אחת ההחלטות החשובות ביותר אותן מוסמך חוקר הילדים לקבל – התרת או איסור עדותו של ילד בבית המשפט. כאמור חוקר הילדים מופקד על אינטרסים שונים ומנוגדים, ובהם זכויות הנאשם וטובת הילד. בנוסף עליו לקחת בחשבון כי "מניעת ילד מלהעיד בבית המשפט, פוגעת באפשרות לרדת לחקר האמת" (ע"פ 6304/11, פס' 26 וראו גם פס' 28. לביקורת על הסמכות הניתנת לחוקר הילדים להתיר או לאסור העדת הילד ראו אמנון סטרשנוב "העדת ילדים בביהמ"ש בעבירות מין, גישה אחרת" הפרקליט מב 484 (תשנ"ה-תשנ"ו). לגישות השונות ולסקירת ההסדר בחוק טרם תיקונו ראו שי ניצן "עדות קטין בעבירות מין" משפטים יח 237 (תשמ"ח-תשמ"ט). כן ראו אליהו הרנון "ארבעים שנה לסדר-הדין ודיני הראיות במשפטים פליליים", משפטים יט 703, 712 (תש"ן); מרים נאור "ארבעים שנה לסדר-הדין ודיני הראיות במשפטים פליליים (תגובה להרצאתו של פרופסור הרנון)" משפטים יט 725, 727 (תש"ן); אליהו הרנון "עדות ילדים בעבירות-מין האם לא הגיעה השעה לעיין מחדש בהסדר הישראלי?" משפטים כד 151 (תשנ"ד-תשנ"ה)).

בהקשר זה אקדים ואציין, כי בענייננו מתחילה נטו חוקרי הילדים להתיר את עדותם של חלק מהילדים בבית המשפט, בתנאים מסויימים, אך לבסוף החליטו חוקרי הילדים לאסור זאת. להחלטה זו היו כמובן השלכות על אופן בירור העובדות בתיק, ונראה כי במבט צופה פני עתיד יש מקום להדגיש את החשיבות בפתרון מאוזן שיסייע לבית המשפט להתרשם ישירות מן העדים לצד שימוש במנגנוני הגנה על טובת ושלום הילד (סעיף 2(ד) לחוק הגנת ילדים). מחקר ראשוני שנערך בישראל אף הראה שבמקרים המתאימים – לעדות בבית המשפט יש השפעה פסיכולוגית חיובית על הילד (רונית צור "עדויות ילדים בבית המשפט – דילמות בהתרת עדותם" התעללות והזנחה של ילדים בישראל 309, 314-337 (דבורה הורוביץ, יורם בן-יהודה ומאיר חובב עורכים, תשס"ז); וראו גם ד"ר דבורה הורוביץ חקירות ילדים בישראל – רקע והתפתחות קטינים נפגעים וקטינים פוגעים, 93, 107 (מאיר חובב, אירית הרשקוביץ ודבורה הורוביץ עורכים, 2001) (להלן: הורוביץ); ורד וינדמן "העדת ילדים: אפשר גם אחרת – הצעה להכנת ילדים מעידים לקראת מסירת עדותם" התעללות והזנחה של ילדים בישראל 342 (דבורה הורוביץ, יורם בן-יהודה ומאיר חובב עורכים, תשס"ז)).

"כלי העבודה" של חוקרי הילדים והתאמתם לנסיבות המקרה

26. לאור הנחות היסוד בדבר כשירותם ומקצועיותם של חוקרי הילדים, נעבור לבחון את הכלים בהם משתמשים חוקרי הילדים והאם הם מתאימים לנסיבות הייחודיות שהתקיימו בענייננו (ריבוי פוגעים וריבוי נפגעים לאורך תקופה ממושכת בתוך קהילה סגורה).

כהערה מקדמית יוער כי שני הצדדים לא היטיבו לסייע בבירור סוגיה זו. ב"כ המערער חקרה ממושכות את חוקרי הילדים אך לא הפנתה אליהם את השאלות הרלוונטיות, ויש קושי בכך שכלי העבודה של חוקרי הילדים נתקפים בדיעבד מבלי שניתנה להם הזדמנות להסביר ולנמק את עמדתם. אינני מקבל את טענת ב"כ המערער לפיה בהיעדר גיבוי של חוות דעת מומחה, עמדתם של חוקרי הילדים בנושא זה איננה רלוונטית. בנסיבות אלה עמדת הפתיחה היא שיש להעניק לטענתו של המערער תוקף מוגבל. מן העבר השני, המערער הגיש חוות דעת מומחים שהתייחסו לסוגיה, בעוד שהמשיבה הסתפקה בכך שהגישה לבית המשפט המחוזי מאמר בעניין חקירת ילדים וגם כאן ניתן היה לפרוש בפני בית המשפט תמונה רחבה יותר.

נקודת המוצא היא כי "ככלל, עבודתם של חוקרי הילדים אינה מבוססת על הסדרים סטטוטוריים מפורטים, אלא מבוססת בעיקרה על ההכשרה וההנחיות המקצועיות שניתנות להם (לצד החוק לתיקון דיני הראיות) [...] לחוקרי הילדים מסור אפוא שיקול דעת רחב ההולם את מהות תפקידם" (ע"פ 5149/12, פס' 77; ראו גם מאיר חובב "ראיון/תשאול של קטינים במערכת המשפטית בישראל – הצעת מודל" קטינים נפגעים וקטינים פוגעים, 19, 37 (מאיר חובב, אירית הרשקוביץ ודבורה הורוביץ עורכים, 2001)).

ההנחיות הפרקטיות לניהול חקירת ילדים נכללות כיום במדריך לחקירת ילדים, שפותח על ידי גורמי מקצוע בכירים (משרד הרווחה והשירותים החברתיים – השירות לחקירות ילדים וחקירות מיוחדות מדריך לחקירת ילדים פותח והותאם לשימוש על-ידי פרופ' אירית הרשקוביץ, פרופ' מייקל למב, רונית צור ומיכל ברייטמן (2014) (להלן: מדריך לחקירת ילדים או המדריך)). המדריך הוא פרי של ידע תיאורטי, ניסיון מעשי ותהליכים מקצועיים ממושכים, ויעילותו נבדקה במחקרים (מיכל חמודות (היימוביץ) ומיכל ברייטמן "חקירת ילדים נפגעי עבירה: תפקיד חוקר הילדים" התעללות והזנחה של ילדים בישראל, 910, 912 (דבורה הורוביץ, יורם בן יהודה ומאיר חובב עורכים, 2007) (להלן: חמודות וברייטמן)); אמנון סטרשנוב ילדים ונוער בראי המשפט 45 (2000) (להלן: סטרשנוב); הורוביץ, 100; יעל אורבך, אירית הרשקוביץ, מייקל למב, קתי שטרנברג, פיליפ אספלין ודבורה הורוביץ "חקירת ילדים בישראל על בסיס מדריך ראיון מובנה:

מחקר הערכה" קטינים נפגעים וקטינים פוגעים, 111 (מאיר חובב, אירית הרשקוביץ ודבורה הורוביץ עורכים, 2001) (להלן: מחקר הערכה)).

27. בפסק דינו של בית המשפט המחוזי נסקרו "כלי העבודה" שבהם השתמשו חוקרי הילדים:

"(א) ניתוח איכות הריאיון, דהיינו, כיצד נתקבל המידע שמסר הילד: האם תשובותיו ניתנו בתגובה לשאלות פתוחות שמניבות פרטים רבים ומדויקים יותר או בתגובה לשאלות סגורות. ככל שהריאיון יותר פתוח ומזמין, המידע שיתקבל יהיה יותר אותנטי, עשיר ומדויק וכפועל יוצא, היכולת להעריכו גבוהה יותר. (ב) ניתוח התנהגויות המאפיינות ילדים נפגעים, חשודים תוקפים מינית וילד בזמן שהוא מעיד בפני חוקר ילדים. עצם הופעתם של אותם אפיונים ספציפיים בדברי הילד והעובדה שהוא מתאר אותם מבלי שהוא מודע למשמעותם, יכולה לחזק את מהימנות עדותו. (ג) ניתוח תוכן העדות על פי הקריטריונים של ה-C.B.C.A, אשר מחולקים לארבע קבוצות (מאפיינים כלליים, תכנים ספציפיים, מאפייני תוכן ייחודיים ותכנים הקשורים למניעים). ככל שמתקיימים יותר קריטריונים, גדלה הסבירות שהתיאור של הילד נגזר מהתנסות ישירה באירועים, ובמקביל, קטנה האפשרות, שהאירוע הומצא או פוברק" (פס' 29; להרחבה ראו חמודות ובריטמן, 928).

נוכח מרכזיותו של ה-C.B.C.A (Criteria-based Content Analysis) בטענותיו של המערער אפרט מעט אודותיו. ה-C.B.C.A הוא כלי אבחון מוכר, שכולל כ-19 קריטריונים להערכת מהימנות (כגון: קוהרנטיות, רמת פירוט, תיאורי אינטראקציות, התייחסות לרגשותיו של הנפגע בעת האירוע וכן הלאה). כאמור, קריטריונים אלה מחולקים לארבע קבוצות, ועל יסוד ההשערה כי ניתן לבחון את אמינות הדיווח על פי התיאור, קריטריונים אלה אמורים לסייע בהבחנה בין אירועים שקרו במציאות לבין אירועים שלא קרו במציאות: "תוצאות ה-C.B.C.A מצביעות על הסבירות שהתיאור שמתאר הילד נגזר מהתנסות ישירה באירועים, בהשוואה לאפשרות שהאירוע הומצא או פוברק" (חמודות ובריטמן, 931; מייקל למב, קטלין שטרנברג ופיליפ אספלין "ראיון ילדים צעירים קורבנות של עבירות מין" פגיעות מיניות בילדים: החוק, החוקר ובית המשפט 121-125 (מאיר חובב עורך, 1993) (להלן: למב, שטרנברג ואספלין)).

28. מבלי שאדרש לשאלה עד כמה רלוונטיות לענייננו חוות דעתם המומחים מטעם המערער של ד"ר גושן ופרופ' גוטליב (וראו בהקשר זה פס' 32 לפסק-דינו של בית המשפט המחוזי), אציין כי לא מצאתי בחוות הדעת טיעון שבכוחו לחתור תחת הערכת המהימנות שנעשתה על-ידי חוקרי הילדים.

יעילותו של ה-C.B.C.A. במקרה דנן נתקפה על-ידי המערער בטענה כי היא לא הוכחה במצבים מורכבים כמו זה העומד בפנינו (עמ' 11-12 לחוות דעתו של ד"ר גוטליב). אני סבור כך. אין ספק שענייננו מתאפיין בנסיבות ייחודיות, אך העובדה שלא נערכו מחקרים מדעיים שמוכיחים את יעילותו של ה-C.B.C.A. במצבים כה חריגים, אין בה כשלעצמה כדי לשמוט את הקרקע תחת ההנחה כי מדובר בכלי רלוונטי ויעיל. בסיכום חוות דעתו של ד"ר גוטליב נכתב כי "מהמחקרים המובאים לעיל עולה כי יש במקרים שכאלו לנקוט ביתר זהירות בשימוש ב-C.B.C.A. – במיוחד כאשר מדובר בכלי יחיד" (עמ' 14). כאמור לעיל, חוקרי הילדים הוסיפו ל-C.B.C.A. כלי עזר נוספים (אופן התנהלות הריאיון והמאפיינים של התנהגות הילד), כאשר בנוסף – כתנאי להרשעתו של המערער נדרשה תוספת ראייתית עצמאית מסוג סיוע. בין כה וכה ניכר כי כל הגורמים הרלוונטיים אכן נקטו זהירות יתרה בבחינת עדויות הילדים. אוסיף ואציין כי ד"ר גוטליב העיד בפני בית משפט קמא שהוא ראה עצמו כמי שבא "להתריע בפני בית המשפט על גורמי סיכון" (עמ' 1223 לפרוטוקול), וכפי שיפורט להלן, התרעה זו זכתה להתייחסות ראויה.

עיינתי גם בחוות דעתו של פרופ' גושן ומצאתי כי חלקים ממנה מתיישבים עם פסק דינו של בית משפט קמא, ומקובלים גם עליי. כך למשל, טען פרופ' גושן כי נוכח הפוטנציאל המשמעותי לזיהום העדויות "יש להתייחס אל כל תוכן המידע העולה בחקירות בתיק שבפנינו כחשדנות רבה" (עמ' 5 לחוות הדעת), ואכן כך נהגו גורמי התביעה, חוקרי הילדים, וגם בית משפט קמא. בדומה לכך, לא נתגלעה מחלוקת לגבי האמור בחוות דעתו של פרופ' גושן, ולפיו חשיפה למידע חיצוני, הפעלת לחץ על הילד הנחקר ויצירת סטריאוטיפ שלילי אודות החשוד הם גורמים העשויים לפגוע באמינות שניתן לייחס לגרסה. גם קיומו של פער זמנים ניכר בין הפגיעה בילד לבין חקירתו בפני חוקר ילדים, כאשר במהלך פער זמנים זה עובר הילד "תשואלים" או "ראיונות" על-ידי גורמים זרים ובלתי-מיומנים, מחריף את הקושי להבחין בין סיפור אמיתי לבין סיפור לא אמיתי שהתקבע ולוטש בראשו של הילד (ע"פ 10100/07 מדינת ישראל נ' שחאדה, פס' 52.2 לפסק-דינו של השופט ח' מלצר (24.03.2010)).

29. טענה נוספת שהובאה בחוות דעתו של פרופ' גושן היא כי ה-C.B.C.A. איננו מסייע להבחין בין עדות שהילד השתכנע באמיתותה כתוצאה מסוגסטיה לבין עדות המבוססת על תרחיש שאירע במציאות. המונח "סוגסטיה" מפורש בחוות דעתו של פרופ' גושן בהרחבה, כתהליך שבו ילד נחשף למידע מסויים הגורם לו לדמיין את פרטיו של אירוע שכלל לא התרחש, ובחלוף הזמן מבשילים דמיונות אלה לכדי "זכרון שווא" (עמ' 4 לחוות הדעת). פרופ' גושן אף הרחיק לכת וטען כי "אין כל דרך להפריד בין זכרונות שווא שכאלה לבין זיכרונות אמת, שכן זיכרונות השווא נחווים סובייקטיבית כזכרונות אמת, והינם בעלי מאפיינים של זיכרונות אמת" (עמ' 5 לחוות דעתו). טענתו של פרופ' גושן בנוגע ל-C.B.C.A. איננה מתיישבת עם ההגדרה שהובאה לעיל (פס' 27), וגם לגופו של עניין – אין בידי לקבלה. ראשית יצויין, כי במקביל לטענתו זו, לא נמנע פרופ' גושן מלקבוע כי "בהסתברות גבוהה" עדותם של הילדים איננה מבוססת על "זכרונות אמת". כבר בשלב זה ניכרת סתירה, ולמצער מתח מסויים, בין שני ההיגדים, שהרי בהיעדר כלי לזיהוי "זכרונות שווא" מניין לו לפרופ' גושן כי עדויות הילדים אכן מבוססות על זכרונות שווא. יתר על כן, חלק נכבד מחוות הדעת עוסק בניתוח עדויותיהם של הקטינים לפרטי פרטים ובבחינת אמיתות גרסאותיהם בהתאם לפרמטרים שונים: עוצמת הלחצים שהופעלו על הנחקר, החשיפה לסטיגמה שלילית על המערער, עקביות הגרסה, חוסר היכולת לתאר פרטים מסויימים, חוסר היתכנות פיזית של תרחישים אחרים, וחוסר מידע שלפי גרסתם של הילדים היה עליהם לדעת. פרמטרים אלה, שחלקם אף נכלל בבירור בתבחיני ה-C.B.C.A., הם אכן רלוונטיים ביותר לבחינת העדויות, אך מכלל לאו משמע גם הן – היינו ככל שיימצא כי העדויות הן אפשריות, עקביות, מלאות פרטים וכוללות "פרטים מוכמנים" – כך יפחת החשש מפני "זכרונות שווא" ותתחזק המסקנה כי מדובר בעדויות המתארות מציאות עובדתית אובייקטיבית.

ראוי לציין כי ההבחנה בין אמינות הגרסה לבין מהימנות העד איננה ייחודית למצבים של זכרונות שווא. ייתכנו מצבים נוספים שבהם העד משוכנע באופן סובייקטיבי שהוא חווה דבר מסויים, ועדיין יש לבדוק אם קיים פער בין גרסתו לבין המציאות האובייקטיבית (ראו בהקשר זה ע"פ 5933/11 איטל נ' מדינת ישראל, פס' 66-65 (26.6.2014)). בניגוד לכך, על פי חוות דעתו של פרופ' גושן, לא ניתן כלל להבחין בין עדות אמת לעדות המבוססת על דמיון לא רק אצל ילדים, אלא במקרים רבים גם בקרב עדים מבוגרים (עמ' 9 לחוות הדעת). תוצאה כזו אינה מקובלת עליי ואיננה מתיישבת עם שיטת משפטנו.

עיינתי גם בספרות הפסיכולוגית שהוגשה מטעם המערער. במישור המדעי, הדיון בדבר מידת הוודאות שמספק ה- C.B.C.A. לשם הבחנה בין אמת לבין בדיה אינו דיון חדש (ראו למשל: למב, שטרנברג ואספולין, עמ' 125), ולא מן הנמנע שבעתיד יוכנסו ב- C.B.C.A. שינויים ושיפורים, בהתאם לתוצאותיהם של מחקרים שנערכו ושצפויים להיערך. בין היתר ייתכן שיש מקום לערוך הבחנה בין קריטריונים שונים שנכללים ב- C.B.C.A. לעניין תוקפם המדעי ולעניין הרלוונטיות שלהם למקרים שונים. ואולם בכל המקרים, ולא רק אצל ילדים או במקרים מורכבים כגון זה, טרם נמצאו הכלים שיביאו את הערכת המהימנות לדרגה של מדע מדויק. ובכלל, את עדותם והערכתם של חוקרי הילדים אודות מהימנות הילד, יש לבחון באספקלריה של ידיעה מקצועית ולא כעניין שבמדע (וראו סעיף 20 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 המבחין בין חוות דעת "של מומחה בשאלה שבמדע, שבמחקר, שבאמנות או שבידיעה מקצועית"). אין בכך כדי לשלול את תוקף הערכת המהימנות של חוקרי הילדים, אשר פעלו "לפי הספר" (כדבריו של ד"ר גוטליב עצמו (עמ' 1183 לפרוטוקול)) ובוזהירות רבה, נוכח מורכבות המקרה.

30. על כן, במישור העקרוני לא שוכנעתי כי נפל פגם באופן שבו העריכו חוקרי הילדים את העדויות שבאו בפניהם. אני סבור כי כלי העבודה שעמדו לרשות החוקרים היו כלים ראויים, והם עשו בהם שימוש הולם ובוזהירות המתבקשת בנסיבות העניין. עוד אציין כי מצאתי טעם בטענת ב"כ המשיבה, לפיה חוקרי הילדים הצביעו על קיומן של דינמיקות המאפיינות פגיעה מינית בקטינים, וקשה להניח כי דינמיקות כאלה יתלוו לסיפור המבוסס על סוגסטיה או זיהום. אין ספק כי חוקרי הילדים היו ערים לקשיים ולפוטנציאל הזיהום שהודגש בחוות דעתם של המומחים מטעם ההגנה, וביקשו לתת לכך מענה ראוי. בנסיבות אלה תפקידו של בית המשפט הוא לתת משקל ראוי לטענת הזיהום הכללית, לבחון באופן פרטני את עדויותיהם של הילדים, ולתור אחר אינדיקציות לאמינות מחד גיסא ול"זכרונות שווא" מאידך גיסא. כל זאת – בלי להתעלם מן הקשיים המיוחדים ו"גורמי הסיכון" המאפיינים את הפרשה. כך עשה בית משפט קמא, אשר הכריע בסופו של יום כי אשמתו של המערער הוכחה מעל לספק סביר, ותפקידנו הוא להעביר את פסק הדין תחת שבט הערעור ולבחון אם נפל בו פגם המצדיק את התערבותנו.

טענה נוספת שנשמעה מפי ב"כ המערער היא כי הערכת המהימנות של הילדים התבססה על מאפיינים ש"נגזרו" על ידי החוקרים מאירועים שונים שבהם נטלו חלק פוגעים שונים, ומכאן החשש כי המערער הורשע באירוע מסויים על סמך קריטריונים

של מהימנות שיוחסו לאירוע אחר. מנגד, טענה ב"כ המשיבה כי חוקרי הילדים פעלו כשורה בכך שתחילה העריכו את מהימנותו הכללית של העד, ורק לאחר מכן בחנו באופן פרטני את מהימנותם של חלקים שונים מתוך העדות עצמה. לצורך ההכרעה בערעור אינני נדרש לקבוע איזו מן הגישות השונות היא עדיפה, שכן שוכנעתי כי חוקרי הילדים לא התייחסו לעדות כמקשה אחת, ובמקרים שבהם היה צורך בכך, חוקרי הילדים בחרו שלא לייחס מהימנות לפרט מסויים מתוך גרסתו של הילד. לדוגמה: חוקר הילדים נמנע מלקבוע מהימנות לגבי דבריו של י' כי הוא נגע באיבר מינה של הילדה שר'. בנסיבות אלה לא מצאתי בטענתו זו של המערער עילה להפחית ממשקלן של הערכות המהימנות.

זיהום סביבתי כללי

31. בענייננו, חשיפת הפגיעות בילדי השכונה גרמה טלטלה עזה לתושבים. מצב העניינים בשכונה באותו זמן תואר בפסק הדין בעניין 70, והדברים יפים גם לענייננו:

"לא ניתן לחלוק על העובדה, כי בתקופה הרלוונטית למעצרו של המערער פשתה בשכונה אווירת פאניקה וחרדה, וזו הובילה לחילופי מידע, שמועות ורכילויות בין תושביה. בבית משפט קמא אף הוצגו ראיות, המעידות על נסיונות עצמאיים של הורים ותושבים לברר את החשדות נגד 'רשת הפדופילים' בשכונה, אשר כללה חשודים נוספים מלבד המערער. יחד עם זאת, לא מצאתי בטענות המערער בעניין זה, משום טעם להתערב בהכרעת דינו של בית משפט קמא. [...] אין ספק, כי חלק נכבד מהשמועות שהתפשטו בשכונה בתקופה הרלוונטית להגשת שני כתבי האישום נגד המערער, הינן בגדר 'עורבא פרח', ונעדרות כל בסיס. ניתן גם להסכים לטענת המערער, כי הורים מודאגים, אשר חשדו שמא ילדיהם ביקרו בביתו או באו עימו במגע, שידלו אותם לחשוף את סיפורם. חלקם אולי נקטו באמצעים שעשויים היו 'לזהם' או חלילה 'זיהמו', הלכה למעשה, את גרסת הקטינים" (שם, פס' 55).

החשש מפני "זיהום" עדותו של ילד איננו ייחודי למקרה דנן, והוא רלוונטי למקרים לא מעטים של פגיעה בילדים. בשונה מאדם מבוגר, לרוב אין בכוחו של ילד שנפגע לגשת בעצמו למשטרה ולשטוח את גרסתו, ולכן נדירים המקרים בהם פעולת החקירה תתבצע ללא תיווך של אדם מבוגר ששמע את הדיווח על הפגיעה בילד והעביר את הטיפול לרשויות. כאשר ילד נפגע עבירה משוחח עם אדם אחר, לפני החקירה,

עלול להתעורר חשש שבמסגרת שיחה זו "זוהמה" העדות בכך שהמציאות אותה חווה הילד התערבבה ב"עובדות" שאין להן אחיזה במציאות, או הושפעה מעמדותיהם של אחרים. חשש זה הוביל לאזהרה לפיה:

"בחקירת ילד או ילדה, על-פי חוק הגנת ילדים, יש לשים דגש מיוחד על 'טוהר' החקירה. יש להימנע ככל הניתן מהתערבות של גורמים חיצוניים, אשר יש בה כדי להשפיע על עדותו של הילד-העד, או על מהלך החקירה. מעורבות כזו של גורמים חיצוניים – בייחוד כזו שאין לה תיעוד אמין, ואשר לא ניתן לעמוד על פרטיה – עלולה במקרים מסוימים להטיל ספק במהימנות העדות העיקרית ולהביא לזיכוי של הנאשם" (עניין קובי, עמ' 781).

32. חשוב להדגיש כי לא כל שיחה שמתקיימת לפני החקירה היא בעלת פוטנציאל "זיהומי", ויש להבחין בין שיחה שעוסקת בתוכן העדות הצפויה לבין שיחה על עצם קיומו של האירוע. שיחה לגבי תרחיש הפגיעה ופרטיה מעוררת חשש כבד יותר לזיהום תוכן העדות, בהשוואה לשיחה שבמסגרתה מבוגר אחראי מעודד את הילד לחשוף את הפגיעה בפני רשויות החקירה (השוו ע"פ 2950/11 חן נ' מדינת ישראל, פס' 110 (8.5.2014) (להלן: עניין חן); עניין טס, פס' 46). לצד זאת, גם במקרה של שיחה שנועדה להוביל לחשיפת הפגיעה, יש להדגיש כי ככל שהעידוד או הלחץ על הילד משמעותיים יותר, כך גובר הצורך לבחון שמדובר בעדות כנה שמבוססת על אירוע אמיתי ולא נובעת ממקור חיצוני או משאיפה להשביע את רצונו של אדם אחר.

גם כאשר הוכח "זיהום" של חקירה מסוימת, אין בכך בהכרח כדי להוביל לפסילת העדות, שהרי מובן כי תיתכן גרסה שהיא אמת לאמיתה למרות שהמספר נחשף ל"זיהום" חיצוני. בנקודה זו, יש לדחות את טענתו של פרופ' גושן לפיה "לא ניתן להסתמך על חקירות אשר קדמו להן סוגסטיה מפי אחרים" (עמ' 5 לחו"ד). בניגוד לטענה זו, ההלכה היא כי גם במקרה שבו הוכח זיהום יש לבחון את אמינות ואותנטיות הגרסה לגופה, לאור נסיבות המקרה, ובשים לב לעוצמת הזיהום ולאפשרות שהוא השפיע על תוכן העדות (טס, פס' 56; ע"פ 433/13 מדינת ישראל נ' פלוני, פס' 37 (2.6.2014); ע"פ 420/09 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 79 (23.11.2009)).

בענייננו, את החשש מפני זיהום יש לבדוק בשתי רמות – כללית ופרטנית. ברמה הכללית, אינני סבור כי מצב העניינים המתואר מצדיק פסילה גורפת של עדויות הילדים. כפי שכבר הובהר, רשויות החקירה היו מודעות היטב למצב ולבעייתיות

הכרוכה בו. בהתאם לכך, כל עדות וגרסה נבחנו בקפידה במטרה להעריך האם מדובר בבדותה שהיא חלק מגל השמועות הכוזב או בעדות המתארת אירוע אמיתי. מתוך עשרות ילדים שנחקרו, סיננו החוקרים בקפידה ילדים בודדים שעל סמך עדותם הוגשו כתבי אישום. מובן כי נתון זה כשלעצמו אינו מוביל למסקנה כי עדויות אלה הינן אמת לאמיתה, והדבר טעון בירור מדוקדק, אך לצד זאת גם לא ניתן לפסול מראש את העדויות בגלל החשש הכוללני לזיהום עדויות בשכונה (ראו גם טק, פס' 55-56). לפיכך, ברמה הכללית אין בידי לקבל את טענתו הגורפת של המערער, וברמה הפרטנית תיבחן להלן כל אחת מן העדויות: האם היא מבוססת על שמועות שנפוצו בשכונה? האם היא תוצר של הליכי שכנוע נמרצים? או האם מדובר בעדות אמינה שניתן לבסס עליה הרשעה (בכפוף לקיומו של "סיוע")?

הערכת מהימנות הילדים על-ידי בית משפט קמא

33. המערער לא הסתפק בהפניית טענות כלפי שיטת העבודה של חוקרי הילדים אלא הוסיף וטען כי גם התרשמותו של בית המשפט המחוזי מצפיה בחקירות הילדים היא שגויה מכיוון שהיא מבוססת על "התרשמות" ולא על בסיס מדעי-מחקרי. טענה זו יש לדחות באופן נחרץ. סעיף 53 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 קובע: "משקלה של עדות שבעל פה ומהימנותם של עדים הם ענין של בית המשפט להחליט בו על פי התנהגותם של העדים, נסיבות העניין ואותות האמת המתגלים במשך המשפט". אמנם בענייננו הילדים לא העידו ישירות בפני בית המשפט והדבר אינו דומה להתרשמות מדבריו של עד הניצב על הדוכן, ועדיין, לאחר שבית המשפט צפה בקפידה בחקירות וגיבש על בסיסן הערכת מהימנות הנשענת על "אותות האמת" שהתגלו מתוכן, אין כל מקום לתקוף את מסקנתו על בסיס חוות דעת מדעית כזו או אחרת. יתרה מזאת, בית המשפט לא גיבש את עמדתו ב"חלל ריק" אלא נעזר גם במומחיותם של חוקרי הילדים, ודוק: גם טענותיהם הענייניות של המומחים מטעם המערער, לגופו של החשש מפני "זכרונות שווא", "סוגסטיה" ו"זיהום" – נלקחו ברצינות רבה על-ידי בית המשפט, ולמעשה עיקר פסק הדין עוסק בבחינה דקדקנית של טענות אלה. אך לעת הזו, ועד אשר יעלה ביד המדע ליצור כלי מוצלח שיסייע בהבחנה בין אמת לבין שקר, אין להידרש לטענה לפיה על השופט למשוך ידיו מקביעות מהימנות.

העדר חקירות צולבות כמחדל חקירה

34. אחד הקשיים העיקריים בחקירת הפרשה הוא בכך שעדויותיהם של הקטינים ניצבות לבדן ולא נתמכות בעדויות של קטינים אחרים, שעל פי כתב האישום נכחו

באירועים אלה (למעט האירוע השני שבו נכח י' לבדו). כך למשל, לפי גרסתה של ד' באירוע הראשון נכחה ילדה נוספת (ג'), שנחקרה על-ידי חוקר ילדים ולא הזכירה את האירוע הזה. ההסבר שסיפקה לכך המשיבה הוא כי מדובר בילדים שחוו מספר רב של פגיעות, ובמסגרת חקירותיהם הם לא התבקשו לתאר כל פגיעה ופגיעה אלא רק את האירועים שזכורים להם במיוחד, בדרך כלל פגיעה ראשונה ופגיעה אחרונה. הנחיה ברוח זו ניתן למצוא גם במדריך לחקירת ילדים, והיא מבוססת על הידע המקצועי בתחום (מחקר הערכה, 116). הסבר זה אכן מקהה את עוקצה של טענת המערער, ואמנם סביר שבתוך פרשה כה מורכבת ומסועפת, אירוע שנחרט בזכרונה של ילדה אחת יכול שהיה משמעותי פחות בעיניה של ילדה אחרת, והיא לא זכרה או לא הזכירה אותו במסגרת חקירתה. יחד עם זאת, אין בכך הסבר מדוע לא בוצעה חקירה חוזרת יזומה – "הצלבה" – שבמסגרתה ניתן היה לבקש מקטינים אחרים להתייחס לאירוע המתואר. על כך השיבה ב"כ המדינה כי הרגישות שמאפיינת הזמנת ילדים לחקירה חוזרת הקשתה על מהלך מעין זה, אך לשיטתה היעדרה של "הצלבה" איננה פוגמת באפשרות ההרשעה. בנקודה זו נעוץ קושי לא מבוטל, שכן יתר הקטינים היו לכאורה עדים לאירוע, והתביעה לא ביררה עד תום את גרסתם.

יש להדגיש כי לא מדובר בגרסאות שהיו בידי התביעה והיא נמנעה מלהציג אותן, אלא בפעולת חקירה שמראש לא נעשתה, ועל כן המסגרת המשפטית המתאימה היא לבחון את הטענה כמחדל חקירתי. בנסיבות העניין אני סבור כי אכן יש ממש בטענה, בפרט מאחר שהעמדה שנמסרה מטעם המשיבה היא לקונית ולא הוסבר בפירוט מה היתה המניעה להזמין לחקירה חוזרת כל אחד מן העדים הפוטנציאליים. ריכוך מסויים של הקושי הנעוץ במחדל החקירה ניתן למצוא בכך שגם אם הילדים היו נחקרים, ספק רב אם הדבר היה מאשש או פוגם בגרסתה של ד', שכן כאמור ההנחה היא שהם חוו פגיעות רבות וספק אם היו זוכרים את האירוע הזה.

ניתן להקיש לענייננו מן ההלכה לפיה "הימנעותה של התביעה מלהביא עד רלוונטי לדוכן העדים לא תיזקף לחובתה בכל מקרה ומקרה. נפקותה ומשקלה של הימנעות זו תלויים בנסיבות המיוחדות של המקרה הנדון [...] כמו גם בתשתית הראייתית הפוזיטיבית שהציגה התביעה" (ע"פ 4844/09 מסעאד נ' מדינת ישראל (31.5.2010); ראו גם עניין חן, פס' 117-118; ע"פ 6522/10 נקר נ' מדינת ישראל, פס' 19-17 (2.5.2013); ע"פ 11331/03 קיס נ' מדינת ישראל, פס' 46 (8.12.2004)).

אף אם נראה בהימנעות מחקירה חוזרת של ילדים אחרים במטרה "להצליב" עדויות "מחדל חקירה" משמעותי, ההלכה היא כי אין בנתון זה, כשלעצמו, כדי להוביל לזיכוי של המערער. על מנת להעריך את המשמעות שיש להעניק למחדל החקירה בהימנעות מחקירה "צולבת", עלינו לבחון האם יש בכך כדי להקים ספק סביר בדבר אשמתו של המערער והאם כתוצאה מכך נפגעה יכולתו להתגונן מן האישומים שיוחסו לו (ע"פ 6460/12 פרעון נ' מדינת ישראל, פס' 13 (2.4.2014); ע"פ 4189/13 ברכאת נ' מדינת ישראל, פס' 12 (15.10.2015)). כאמור, על פני הדברים מדובר במחדל חקירה, אך מצד שני יש להתחשב גם ב"מחיר" הגבוה של הזמנת קטינים נפגעים לחקירה חוזרת ובספק לגבי התוחלת שהיתה עשויה להיות לחקירה כזו. אינני סבור כי חוסר זה מקים ספק סביר בדבר אשמתו של המערער או כי יכולתו של המערער להתגונן נפגעה באופן מהותי, שכן תיעוד החקירות שנערכו לילדים אחרים – הועבר במלואו לידי ההגנה כחומרי חקירה, ואם היו מתגלות סתירות בין הגרסאות – היה באפשרותו של המערער להצביע עליהן. בנסיבות אלה יש להעניק משקל מסויים למחדל החקירה במסגרת הבחינה הכוללת של הפרשה, אך כשלעצמו אין בו כדי להוביל לזיכוי של המערער, שכן "השאלה היא אם יש די ראיות המוכיחות את האישום מעבר לספק סביר ועד כמה ה'אין' מכרסם ממשקל ה'יש', והאם היעדר ראיה הנובע ממחדל חקירתי יכול לסייע לנאשם בביסוס ספק סביר שתוצאותיו זיכויו" (ע"פ 54/11 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 53 (7.3.2012)).

בשולי הדברים ראיתי להוסיף, אף שהדבר לא נטען על-ידי ב"כ הצדדים, כי בחלק מהאירועים (הראשון, השלישי והחמישי) נכחו לכאורה מבוגרים נוספים שהיו שותפים למעשים במידה זו או אחרת. עדים פוטנציאליים אלה לא הוזמנו להעיד לא מצד התביעה ולא מצד ההגנה, אף שלכאורה יכלו לתרום לבירור העובדות השנויות במחלוקת. מתקבל על הדעת כי התביעה לא הזמינה אותם כיוון שלא סביר שהם יקשרו את עצמם לאירועים, אך על פי גרסתו של המערער, לפיה הוא חף מפשע, לא ברור מדוע הוא לא זימן אותם על מנת להזים את החשדות נגדו (ע"פ 8002/99 בכר נ' מדינת ישראל, נו(1) 135, 144 (2.9.2001)).

35. בהמשך לכך נעבור לדון בטענה שניתן לכנותה "פלגין דיבורא דיוני" או "סלקטיביות בהעמדה לדין". על פי הטענה, בגרסאותיהם של הילדים הופללו פוגעים נוספים, אך משום מה אותם פוגעים לא הועמדו לדין בגין מעשים אלה. כך למשל, לא הוגש כתב אישום נגד סן, בגין מעורבותו באירוע הראשון, על סמך עדותה של ד' (אם כי, כזכור, סן הואשם והורשע באירועים אחרים). מושכלות יסוד הן כי לתביעה ניתן

שיקול דעת רחב להחליט את מי להעמיד לדין ובגין אילו מעשים, והטענה בערעור לא היתה לאכיפה בדרנית אלא כי האישום הסלקטיבי מלמד שהפרקליטות עצמה לא נתנה משקל רב לגרסאותיהם של הילדים. ב"כ המדינה הסבירה, מצידה, כי בפרשה זו ננקטה זהירות יתרה בהגשת כתבי אישום, נוכח מאפייניו המיוחדים של המקרה, ולכן כל הגשת כתב אישום נשקלה ונבחנה בהיבטים רבים, וננקטה זהירות יתרה לפני החלטה על העמדתו של חשוד לדין. ניכר בעליל כי תשובה זו היא כוללנית ואיננה מספקת. דווקא בשל רגישות הפרשה, ניתן היה לצפות מהפרקליטות לערוך תיעוד מלא של ההחלטות וההנמקות, על מנת למנוע טענות אפשריות מכיוון זה. למרות זאת, בשורה התחתונה, העובדה שגורמי התביעה החליטו על בסיס שיקולים ראייתיים – גם אם אלה לא הובררו עד תום – שלא להעמיד לדין חלק מהפוגעים, איננה יכולה להועיל למערער. יודגש, כי לו היה מדובר במקרה שבו מהימנות הגרסה של אחד הילדים, לבדה, מסוגלת להוביל להרשעה – התמיהה לגבי החלטות התביעה היתה מתגברת; אך בענייננו הנסיבות היו שונות, שכן לצד הערכת המהימנות נדרשה התביעה לבחון את מידת החשש לזיהום העדות; הוודאות בזיהוי הפוגע (ובהקשר זה יצויין כי הילדים שנחקרו התבקשו לזהות את תמונותיהם של הפוגעים השונים, אף שלא היה בכך צורך פורמלי, עקב היכרותם המוקדמת); וכן קיומו של סיוע לגרסה המפלילה. כיוון שכך, לא ניתן להצביע על כשל או סתירה פנימית בשיקול הדעת של גורמי התביעה, ודין הטענה להידחות.

בשלב זה נעבור לבחון, זה אחר זה, את האירועים השונים בהם הורשע המערער.

האירוע הראשון

36. האירוע הראשון מייחס למערער שותפות לביצוע מעשים מגונים על-ידי אחר, שהורה למספר ילדים ששהו בביתו, ובהם הקטינה ד' (ילידת 2003), לשכב עירומים ולפסק את רגליהם שוב ושוב.

בפתח הדיון באירוע הראשון יש לדחות את טענתו של המערער כאילו האירועים שיוחסו לו בכתב האישום אינם מקיימים את יסודות העבירה. על פי כתב האישום המערער נטל חלק באירוע שבמסגרתו נאלצו ילדים רכים בשנים להתפשט ולבצע פעולות שונות לשם גירוי, סיפוק או ביזוי מיני. בנסיבות אלה, ככל שיוכחו העובדות אין כל מניעה להרשיע את המערער בעבירה המושלמת שייוחסה לו – ביצוע מעשה מגונה בקטין מתחת לגיל 16 שלא בהסכמתו החופשית.

37. בית משפט קמא קבע כי עדותה של ד' – שהייתה כבת 8 בעת חקירתה על ידי חוקר הילדים – היא עדות מהימנה ו"אין המדובר בזיכרון שווא או בהעתקה של דברים ששמעה מפי אחרים" (פס' 34). זאת, על סמך ניתוח מפורט של עדותה, כאשר התרשמות דומה של חוקרת הילדים שימשה חיזוק למסקנה זו. נימוקיו המפורטים של בית משפט קמא (פס' 35-44) מקובלים עליי בעיקרם ולאחר עיון בתמלילי החקירה וצפייה בקטעים מן העדות המוקלטת הגעתי למסקנה דומה: לכל הפחות גרעין האירוע – כפי שמתואר בכתב האישום – איננו מבוסס על בדיה או דמיון אלא על התרחשות אמיתית. לצד זאת ישנם תיאורים שאינם בהירים לגמרי (ראו להלן) וכן פרטים שאותם ד' לא זכרה. כאשר נשאלה על כך ד' על-ידי חוקרת הילדים היא ענתה ביטירות: "כי זה היה לפני המון זמן, חלק אני זוכרת וחלק אני לא זוכרת" (11/1349-א, עמ' 7), ותשובה זו היא טבעית ואף מתבקשת בהינתן שחלפו שלוש שנים עד לחקירה.

38. על בסיס הנחה זו אעבור לדון בטענותיו של המערער בנוגע לאירוע הראשון, ובראשן טענת הזיהום. במסגרת דיון זה נזכור כי "השאלה אם עדותו של קטין 'זוהמה', כך שאין לתת בה אמון, היא שאלה עובדתית אשר ההכרעה בה נתונה לערכאה הדיונית. כפועל יוצא מכך, היקף ההתערבות של ערכאת הערעור בה הינו מצומצם" (עניין חן, פס' 107). באופן פרטני חשוב להדגיש כי מאחר ש-ד' לא היתה תושבת השכונה, ולאחר שהפרשה נחשפה היא לא הרבתה לבקר בה, החשיפה שלה לשמועות ולאווירה בשכונה לא היתה משמעותית (פס' 51-52 לפסק-דינו של בית המשפט המחוזי).

טרם חקירתה של ד' היא שוחחה עם בני משפחתה. בין היתר, סיפרה ד' כי דוד שלה אמר לה שהמערער איננו חרדי אלא "מחופש לחרדי". אמנם יש בעובדות אלה פוטנציאל זיהומי, אך אינני סבור כי מדובר בנתון מהותי אשר פוגע באמינות גרסתה של ד'. ראשית, בהתאם לאבחנה שהובאה לעיל (פס' 32), אין מדובר בזיהום שנוגע לתוכן העדות, ואין אינדיקציה ממשית לכך שסיפורה של ד' נובע ממקור זר (פנימי או חיצוני) ולא מחוויה אישית. שנית, דבריו של הדוד אינם מבטאים רף קיצוני של הכפשה או ייחוס מעשים פליליים למערער, אלא רק התנערות חברתית ממנו לאחר שהחלו להתפשט שמועות בדבר מעשיו. מובן כי אין לראות בכך הצדקה לאמירות מעין אלה למתלוננת שחקירתה טרם הושלמה, אך קשה להניח כי אמירה זו יצרה או תרמה ליצירת סוגסטיה כה עמוקה ומובנית אצל ד' בדבר אירוע ספציפי שאותו היא תיארה לפרטי פרטים (השוו: עניין טק, פס' 30; ע"פ 11/1611, פס' 40). שלישית, קשה להלום כי ד' הונעה למסור את גרסתה מתוך רצון לפגוע במערער או להתאים את דבריה

לסטריאוטיפ שלילי שדבק בו, שכן היא הקפידה בעקביות לציין כי המערער צפה באירוע בלבד, ונמנעה מלייחס לו מעשים נוספים. זאת, גם במסגרת אירועים אחרים שתוארו על-ידי ד' (11/1349-א, עמ' 14 ו-17), וגם לאחר שחלף זמן רב מאז חקירתה הראשונה, והיא נקראה לזהות את תמונתו של המערער (ביום 19.9.2011). עוד יצויין כי ד' החלה לקחת חלק בהליך טיפולי לפני חקירתה אצל חוקר הילדים. ככלל – יש להימנע מכך ולהקפיד כי המתלונן ייגש למסור את גרסתו בשלב מוקדם ככל האפשר, מחשש לזיהום העדות, אך בנסיבותיה הייחודיות של הפרשה ונוכח אופי גרסתה של ד', לא ראיתי להעניק לכך משקל רב.

לא למותר לציין, כי חוקרת הילדים ניסתה לעמוד על היקפו של זיהום פוטנציאלי בעדותה של ד', ושאלה אותה עם מי היא שוחחה על הנושא. ד' ענתה על כך בפתיחות וללא היסוס, וכשנשאלה מה תאמר על כך שיהיו כאלה שיגידו שהיא ממציאה הסיבה "אני אגיד להם, אז איך אני זוכרת את הכל"? ובתשובה לשאלה מה אימה אמרה לה כשחשפה בפניה את הדברים, ענתה ד': "שהיינו מסכנות" (11/1349-א, עמ' 19-20).

בערעור נטען עוד כי ד' שרבבה את שמו של המערער לאירוע רק בעקבות השפעה מזהמת. טענה זו נדמית בעיניי למעין טענה עובדתית חלופית שלפיה "גם אם נניח שהאירוע אמיתי, המערער לא נכח בו". מעבר לקושי בהעלאת טענה מעין זו לצד טענות חריפות הרבה יותר נגד מהימנותה הבסיסית של ד', אינני סבור כי יש ממש בטענה. הפעם הראשונה שבה הוזכר שמו של המערער בהקשר לאירוע הראשון היתה כאשר היא התבקשה על-ידי החוקרת לספר על כל המבוגרים שנכחו באירוע (2/11-1349, עמ' 11). כמו כן, במסגרת חקירותיה ד' חזרה בעקביות, פעם אחר פעם, על שמותיהם של הפוגעים שנכחו באירוע הראשון, ובהם גם המערער. זאת ועוד, ד' היתה משוכנעת ביכולתה לזהות את המערער, בעוד שלגבי פוגעים אחרים שנכחו באירוע היא לא היתה בטוחה בכך.

39. על בסיס עדותה של ד' הואשם באירוע הראשון גם פרי משלנו, שכאמור זוכה מכל האישומים. על מנת לצייר את התמונה בשלמותה נביא כאן את סיכום הכרעת הדין המזכה:

"הילדים נמצאו מהימנים על-ידי חוקרי הילדים ואף אנו התרשמנו, הן ישירות והן באמצעות תקליטורים ותוכן התמלילים בכנותם, תבונתם ובאמונתם כי סיפרו דברים

שקרו להם ויש להם גרעיני גרסה מסודרת. עדות של כל ילד עומדת לעצמה, וצירופן של כל העדויות ביחד יש בו כדי ליצור חשדות כבדים ולהעמיד האשמות כנגד הנאשם. במקרים מסוימים אפשר כי צֶבֶר כזה די בו כדי להביא להרשעה. אולם במקרה שלפנינו נוצרו ספקות אשר אינם מאפשרים הרשעה מעבר לכל ספק סביר וזה סיכומם: **האחד**, עדויות הילדים נגועות בזיהום כללי, קרי אווירה של פחד, חששות ופאניקה בקרב שכונה מרובת אוכלוסין וצפופה בה יש קשרים והכריות בין הורים, ילדים ומשפחות. עוד קודם חקירתו ומעצרו של הנאשם ועוד קודם שהילדים הגיעו לחקירה, נוצר בשכונה סוג של דמוניזציה כלפי הנאשם. **השני**, עדויות הילדים נגועות בזיהום ספציפי כמפורט לעיל, קרי הילדים היו ערים ומודעים למצבו של הנאשם, לשליחת אצבע מאשימה כלפיו. **השלישי**, בכל אחת משלושת העדויות נמצאו תמיהות ותהיות. **הרביעי**, חלוף הזמן, הילדים היו בני 5 או 6 בזמן האירועים וסיפרו עליהם רק אחרי מספר שנים בהיותם בני 8 או 9 (כמובן, חלוף הזמן לבדו אינו מספיק כדי ליצור ספק). נתונים אלה ובעיקר זיהום וקשיים בגרסאות, די בהם כדי ליצור ספק בראיות ובאשמות כלפי הנאשם. לפיכך אין מנוס מזיכוי מחמת הספק מהעבירות המיוחסות לו" (עניין פרי משלנו, פס' 37; ההדגשות במקור).

בתמצית ניתן לומר שהגורמים המרכזיים לזיכוי הם שניים: א. החשש מפני זיהום העדויות, בפרט נוכח יחסם של תושבי השכונה כלפי פרי משלנו עד כדי "דמוניזציה". ב. "תמיהות ותהיות" שנמצאו בעדויות. אשר לגורם הראשון, גם בענייננו התעורר כאמור חשש לזיהום כללי של העדויות, אך כפי שיפורט להלן (פס' 62), המצב בענייננו של המערער שונה בתכלית והוא לא סבל מ"דמוניזציה" מצד תושבי השכונה. אשר לגורם השני, כפי שכבר נאמר לעיל יש להבחין בין גרעין עדותה של ד' לבין שוליה. המעשים שהיא ייחסה לפרי משלנו, הם מורכבים וחמורים בהרבה בהשוואה לחלקו של המערער בסיפור, ולטעמי, גרעין האירוע הראשון, כפי שתואר בכתב האישום נגד המערער, אכן הוכח כדבעי; ועם זאת האישומים החמורים נגד פרי משלנו לא הוכחו מעל לספק סביר (השוו: עניין סץ, פס' 35-36). גם פרק הזמן שחלף בין האירוע הראשון לבין חקירתה של ד' (כשנתיים) הוא ברף המינימלי של טווח הזמנים שהוזכר בעניין פרי משלנו. ראוי להדגיש: בית המשפט המחוזי מצא כי החשדות כלפי פרי משלנו הם כבדים, ורק הצטברותן של נסיבות מעוררות ספק הוביל לתוצאה המזכה. מטעמים אלה אינני סבור כי זיכוי של פרי משלנו משפיע על המשקל שיש להעניק לגרסתה של ד' או על האפשרות להרשיע את המערער במעשים שיוחסו לו באירוע הראשון.

40. לצד תיאור קוהרנטי ומפורט של האירוע הראשון, במהלכו סיפרה ד', בין היתר, כי הוקרן לעיני הילדים סרט לא צנוע (פרט שאינו מופיע בכתב האישום), ד' סיפרה גם על אירועים אחרים שבמסגרתם הובאו תיאורים שעשויים לעורר תמיהה אצל השומע, ואיננו יכולים לקבוע אם הם אכן התרחשו (כגון אירוע שבו הוכנסו לבית חתולים ואחד הפוגעים הורה לילדים לנשק את החתולים). בית המשפט המחוזי ציין זאת בהכרעת הדין, אך קבע כי אין בכך כדי לפגום בגרעין עדותה של ד' כיוון ש"התמונה הברורה והעקבית שהציגה ד' – על אופן התרחשותו של האירוע המיוחס לנאשם ועל חלקו של הנאשם באותו אירוע – נשמרה. כל התמיהות שעלו, לא נאמרו בהקשר של האירוע בו עסקינן" (פס' 43; ההדגשות במקור). המשמעות היא מעין "פלגין דיבורא", שבמסגרתו הפריד בית המשפט את התבן מן הבר (ע"פ 10733/08 גולדבלט נ' מדינת ישראל, פס' 48 לפסק-דינו של השופט ע' פוגלמן (17.2.2011); ע"פ 5633/12 ניימן נ' מדינת ישראל, פס' 26 לפסק-דינו של השופט א' שהם (10.7.2013); ע"פ 5949/13 שרחה נ' מדינת ישראל, פס' 29 (17.3.2014)). בכך לא נפל כל פגם, בפרט נוכח גילה הצעיר של ד', הטראומה שהיא חוותה באירועים חוזרים ונשנים מצידם של קבוצת פוגעים, וחלוף הזמן. לגורמים אלה, בין היתר, התייחסתי בפרשה אחרת באמרי: "כל אלה יכולים להביא לידי בלבול, אי דיוק, וחוסר עקביות בעדויות נפגעי עבירות מין. לכן, יש ובית המשפט מסתפק בגרעין האמת שבגרסת המתלונן [...] לעיתים בגרעין הקשה בלבד של הגרסה [...] ולעיתים בגרעין הקשה של הגרסה למרות שקרים בוטים של המתלוננת [...]". (ע"פ 5582/09, פס' 84) (ההדגשות במקור)). ויודגש: בענייננו לא הוכח כי ד' שיקרה, ואף לא נמצאה סתירה בולטת בעדותה. כל שנאמר הוא כי קיימים סימני שאלה לגבי חלק מהפרטים שמסרה, וסימני שאלה אלה אינם מעיבים על אמינות התיאור בדבר האירוע הראשון (ראו והשוו: ע"פ 1275/09 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 44 (1.9.2009); ע"פ 7899/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 20 (24.6.2014)). למעלה מן הצורך אוסיף כי גם האירועים התמוהים שמוזכרים בעדותה של ד', לא דומים ולא מתקרבים לטענותיו של המערער על כך שילדי השכונה סיפרו סיפורי זוועה מופרכים מעיקרם, ושב"כ המערער אף עשו שימוש במוטיבים הקשורים לשואה כדי להמחיש את טענתם זו.

41. ומכאן לשאלת קיומו של סיוע לעדותה של ד'. כידוע, "ראיית סיוע חייבת להתייחס לעבירה עצמה, ולא לאמינות העדות בלבד [...] ראיית סיוע חייבת לעמוד בשלושה תנאים: מקור נפרד ועצמאי, נוטה לסבך את הנאשם באחריות פלילית, ונוגעת

לסוגיה השנויה במחלוקת בין הצדדים" (ע"פ 9608/11 מדינת ישראל נ' פלוני (7.7.2014); ע"פ 7508/10, פס' 19).

בית המשפט המחוזי קבע כי ההתדרדרות במצבה הנפשי של ד' לאחר חשיפת הפגיעות – מהווה את הסיוע הנדרש לשם הרשעתו של המערער (פס' 62). ואולם, כפי שהובהר לעיל, נקודת המוצא היא כי ד' עברה פגיעות מצידם של פוגעים אחרים, ולכן לא ניתן לייחס את מצבה הנפשי למעשיו של המערער דווקא. לפיכך עובדה זו איננה יכולה להוות תוספת ראייתית כלשהי שניתן יהיה לזקוף אותה לחובתו של המערער, ואף ב"כ המשיבה הסכימה לכך בדיון. גם עדותה של אימה של ד' בבית המשפט, שסיפרה כי ד' נתונה בחרדות יומיומיות, ומזכירה שוב ושוב את שמו של המערער לצד שמם של פוגעים נוספים (עמ' 286-288 לפרוטוקול), איננה יכולה להוות את הסיוע הנדרש. טענתו של המערער היא כי העדויות נגדו מבוססות על שכנוע עצמי של הילדים כי הם אכן נפגעו מידו, ובנסיבות אלה העובדה כי ד' חזרה על שמו של המערער כגורם "מפחיד", איננה מסייעת להוכיח שהאירוע הראשון אכן התרחש במציאות.

סיוע נוסף מצא בית המשפט המחוזי בעדותם של שלושת הקטינים הנוספים שעניינם הובא בכתב האישום, "אשר מסרו עדות על מעשים דומים של הנאשם" (פס' 65 לפסק דינו של בית משפט קמא). שאלת הסיוע ההדדי בין עדויותיהם של הילדים היא שאלה שאיננה נוגעת רק לאירוע הראשון, ואדון בה בהמשך במאוחד (להלן, פס' 60).

42. מסקנה: נוכח מהימנות עדותה של ד' ודחיית הטענה ל"זיהום" העדות, ובכפוף לקיומו של סיוע מספק לעדותה של ד', אין מקום להתערבות בהרשעתו של המערער בביצוע האירוע הראשון.

האירועים השני והשלישי

43. נחזור ונזכיר כי שני אירועים אלה מייחסים למערער מעשים מגונים שביצע בקטין י'. האירוע השני התרחש בביתו של המערער, במהלכו המערער התפשט, הורה ל"י להתפשט ולגעת באיבר המין שלו (של המערער) ולאחר מכן צבט המערער את איבר מינו של י'. כאשר י' ניסה להימלט מביתו של המערער הוא הורה לו לשכב על המיטה כשפניו כלפי מטה, ורק לאחר דקות ארוכות הורה לו להתלבש, ו-י' ברח מהבית. האירוע השלישי אירע כאשר י' הגיע לביתו של פרי משלנו, שם שהו אנשים נוספים, ומספר קטינים – בנות ובנים. המערער והאחרים הורו לילדים להסתדר בזוגות, ו-י'

נכנס עם הקטינה שר' לאחד החדרים כפי שהורו לו. המערער איים על השניים כי יכה אותם אם לא יצייתו, והורה להם להתפשט, לגעת באיברי המין אחד של השניה, ולשכב זה על זה. השניים עשו כדבריו של המערער, בעודו אחוז במצלמה שכוונה לעבר הילדים ואוסר עליהם לשוחח. לאחר מכן איים המערער על י' ו-שר', באמצעות אקדח צעצוע, שלא יספרו להוריהם על האירוע וכי ילדים שסיפרו זאת – נהרגו. המערער הורה לשניים להתלבש ולעזוב את המקום, וכך עשו.

נקודת המוצא לבחינת האירועים השני והשלישי היא הערכת המהימנות של י', שהיה כבן עשר בעת מסירת עדותו בפני חוקר הילדים. הן חוקר הילדים והן בית המשפט המחוזי הגיעו למסקנה כי עדותו של י' היא "מהימנה ביותר" והתאפיינה ב"בסימני אמת רבים מספור" (פס' 67). קביעה זו מבוססת ומנומקת כדבעי (ראו פס' 68-73) ואינני רואה לחזור על הדברים. צפיתי גם אני בחקירה והתרשמותי העקרונית היא כי י', שניתן ביכולת וורבאלית גבוהה יחסית לילדה ד' ולילדה ש', תיאר באופן מהימן אירועים שהתרחשו במציאות. אציין כי לכל אורך החקירה י' לא היסס לתקן את חוקר הילדים. בית משפט קמא עמד על כך בפסק-דינו (פס' 73) ואוסיף רק דוגמה אחת שבה י' מעיר לחוקר: "אתה מבלבל פה בין שני סיפורים זה לא הגיוני" (2-11/1333א, עמ' 16). לפיכך הדיון שלהלן יתמקד בטענותיו של המערער בדבר הקשיים באימוץ גרסתו של י'.

44. הקושי הלכאורי הבולט ביותר בעדותו של י' הוא בכך שבמסגרת תיאור האירוע השלישי, הוא התבקש לתאר את איבר מינה של הילדה בו נגע (כשהמערער כפה עליו לעשות זאת) – ותיאר איבר מין זכרי לכאורה. אין ספק כי מדובר בפרט חשוב אשר מצוי בליבת האירוע השלישי, והדבר מעורר קושי לא מבוטל. קושי זה גם הוביל את חוקר הילדים להימנע מקביעת מהימנות לגבי הנגיעה של י' באיבר מינה של הקטינה. למרות זאת, קבע בית המשפט כי אמינותו של י' ניכרת גם לגבי פרט זה וגרסתו התקבלה כ"אמת לאמיתה". הנימוק לכך הוא התרשמותו של בית המשפט "כי הקושי של י' לדבר על הנושא, הוא שהוביל אותו להתבלבל ולתאר איבר מין זכרי" (פס' 76). עוד צויין כי בחקירת המשך, י' נשאל שוב בנושא זה, וענה שיש הבדל בין איבר מין זכרי לאיבר מין נקבי (11/1333ב, עמ' 10). צפיתי בקלטת חקירתו של י', ואיני משוכנע כלל כי י' תיאר איבר מין זכרי, אלא שהשיב כי "העושה שלה" הוא ארוך ... כמו זה שבהתחלה ... כמו כל בן אדם ... בהתחלה ארוך כזה ... ואז אחרי זה ... אה ... הכל קטן. כמו של כל בן אדם" (2-11/1333א, עמ' 13). לכך יש להוסיף כי מדובר בפרט רגיש וחריג, בפרט מנקודת מבטו של ילד שגדל בסביבה דתית אדוקה, וניתן

להניח כי מבוכתו של י' הקשתה עליו לספק תיאור מדויק יותר. בנסיבות אלה אין בכך כדי לשמוט את הקרקע תחת עדותו של י', שלשאלות החוקר הבהיר כי הוא מבחין בין הילדה שר' לבין אחיה, שאף הוא היה באחד האירועים. חוקר הילדים לא הסתפק בתשואל מילולי וביקש מ-י' להדגים כיצד נגע באיבר מינה של הילדה. הדגמתו של י' איננה חד-משמעית, וקשה להתרשם ממנה. מן הסתם גם עובדה זו עלולה לנבוע מהקושי הרגשי של י' אך דומה שהיה על חוקר הילדים לברר טוב יותר את העניין. מכל מקום, קושי זה בעדותו של י' איננו מתפוגג, ויזכה למשקל מסויים במסגרת הערכת מהימנותו של י' ובפרט לעניין אמינות התיאור של האירוע השלישי.

45. נתתי דעתי לטענתו של המערער בדבר חוסר עקביות בפרטי גרסתו של י'. התרשמתי מחקירתו של י' היתה שונה, וגם לאחר שבחנתי את טענתו של המערער לפרטיה, לא מצאתי בה ממש. זאת למעט פרט אחד, הנוגע להבנת דבריו של י' כי הוא שכב על המיטה, וחוקר הילדים כבר ציין בחוות דעתו כי לא ברור באיזה שלב אירע הדבר (עמ' 5 לטופס סיכום העדות מיום 18.8.2011). כל יתר טענותיו של המערער בדבר חוסר עקביות, אינן משמעותיות ואינן מוכיחות סתירה פנימית בגרסתו של י'.

טענה נוספת מצידו של המערער היא כי י' עצמו אמר במהלך החקירות: "אל תכתוב את זה. כי זה לא משנה, זה לא משנה, סתם המצאתי", ונטען כי הדבר מוכיח את חוסר מהימנותו של י'. טענה זו דינה להידחות. אמירה זו של י' נאמרה במסגרת תיאור של אירוע שונה לגמרי, בהקשר אחר, ובחקירה מאוחרת בהרבה (מיום 13.12.2011). זאת ועוד, ניכר כי בשלב זה של החקירה י' איננו מרוכז, להבדיל מן החקירות שבהן הוא מתאר את האירועים השני והשלישי, וגם מסיבה זו לא ניתן להסיק מכך מסקנות לענייננו. יתר על כן, ייתכן שהעובדה כי י' ביקש מהחוקר לא לרשום פרט "מומצא", מלמדת דווקא על מחויבותו לספר את האמת (ראו ע"פ 1611/11 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 47 (7.5.2012) (להלן: ע"פ 1611/11)).

46. טענת הזיהום בעניינו של י' מבוססת בעיקרה על כך שהוא נחשף לשיחות שהתנהלו בשכונה אודות הפרשה. טענה פרטנית מצד המערער בדבר "זיהום" עדותו של י', מבוססת על שיחה שנערכה בין י' לבין חברו, בשלב שבין שתי חקירותיו של י' על-ידי חוקר הילדים. בחקירה הראשונה (מיום 11.8.2011) ייחס י' את האירועים השני והשלישי לאיש "שגר בגשר למעלה" (1-1333/11, עמ' 5-7). לאחר כשבוע, כבר בפתח חקירתו השניה (מיום 18.8.2011) הקדים י' ואמר: "אני יודע כבר איך קוראים לאיש הזה, לאיש הזה שגר בגשר למעלה" (1-1333/11, עמ' 1). בהמשך, במסגרת התיאור

של האירוע השלישי, ייחס י' את האירוע ל"איש עם הקוקו האפור" (אדם אחר שנכח באירוע לפי גרסתו של י') אך מיד תיקן את עצמו ואמר "זה היה עם הזקן השחור ואני יודע איך קוראים לו כבר... זה שהגיע אלינו זה היה זלמן כהן, אני כבר יודע, הוא גר בגשר למעלה, חבר שלי שהיה אצלך אמר לי שככה קוראים לו" (שם, עמ' 5). עולה לכאורה כי עד לשיחה עם החבר, י' זיהה את המערער על פי מקום מגוריו בלבד ("על הגשר") ורק בשיחה זו נחשף לשמו של המערער. יש להדגיש כי טענת המערער בהקשר זה היא ל"חוסר עקביות" בעדותו של י' ולדרך בה נבנה אצלו "זכרון שווא". כשלעצמי לא מצאתי בכך עדות לחוסר עקביות או ל"זכרון שווא", והקשיים המתעוררים מכך הם אחרים: חשש לזיהום, בכך ש-י' יטפול אשמת שווא על המערער, וכן העובדה ששיחה זו, כפי שתוארה, סותרת לכאורה את טענתה של אימו של י', כי היא שמעה מפיו את שמו של המערער עוד קודם לחקירה (עמ' 772-780 לפרוטוקול).

חרף האמור, לאחר שצפיתי היטב בחקירה נחה דעתי כי י' הכיר עוד קודם את שמו של המערער ולא שמע אותו לראשונה מחברו. בהמשך החקירה התבקש י' לספר על כך שהוא יודע את שמו של המערער, וענה: "חבר שלי אחד... היה אצלך... אז הוא אמר לי 'אתה היית אצל זלמן כהן?' הוא שאל אותי, אז אמרתי לו 'מי זה? האיש שגר בגשר למעלה?' אז הוא אמר לי 'כן', אז אני יודע שהאיש הזה קוראים לו זלמן כהן" (2-11/1333א, עמ' 17). אציין כי מקריאת תמלול השיחה הצטייר תחילה תיאור שונה של התנהלות השיחה, אך האזנה קשובה הובילה אותי למסקנה כי י' ידע לשער שהמערער הוא האדם "שגר מעל הגשר", ובמהלך השיחה עם חברו הוא השתכנע בכך באופן סופי. לשם הזהירות אניח שנקודה זו לא הובהרה עד תום, ובהמשך תהיה לכך השפעה.

בית המשפט המחוזי דחה את הטענה לזיהום עדותו של י' בציינו, בין היתר, כי "דיבורו הפתוח והמפורט של י' על השיחות שהתקיימו בשכונה ועל מקורות המידע שלו, מאיין את האפשרות, שי' נמנע או הסתיר דיבורים שהיו בנוגע לנאשם. אם היה י' שומע שיחות על הנאשם, אין לי ספק, שהיה מזכיר זאת" (פס' 85). עוד יש לציין, וגם עניין זה כבר הוזכר בפסק-דינו של בית משפט קמא, כי השוואה בין תוכן חקירותיו של י', לפני השיחה עם החבר ולאחריה, מלמדת כי האירועים שיוחסו למערער בחקירה השניה נותרו כפי שהיו ללא התפתחות או הגזמה, וכך נשלל החשש מפני זיהום חיצוני שהשפיע על תוכן העדות.

בנוסף, אין מחלוקת כי בתחילה י' הכחיש שהוא נפגע מינית, ורק לאחר לחץ כבד מצד הוריו הוא הסכים לספר על האירוע. אמנם במקרים מסויימים לחץ מעין זה עשוי להיות זיהום שיפגע במהימנות העדות, אך מנגד, אימו של י' העידה כי י' פחד מפני המערער ולכן היה צורך לשכנע אותו לחשוף את הסיפור (עמ' 781 לפרוטוקול). האם העידה בפתיחות בפני בית המשפט על הלחצים שהפעילה על ילדיה לספר על הפגיעות שחוו מצידם של כל הפוגעים, ויחד עם זאת על הקפדתה למנוע זיהום של עדויות. בית המשפט מצא את עדותה "משכנעת והגיונית", ולא מצאתי עילה כלשהי להתערבות בקביעה זו. על יסוד האמור אני מאמץ את מסקנתו של בית משפט קמא כי תוכן עדותו של י' לא הושפע מזיהום חיצוני.

47. בית משפט קמא הצביע על מספר ראיות חיצוניות אשר מחזקות את גרסתו של י' וממלאות את דרישת הסיוע (פס' 98-102), ומתוכן אתמקד בשתיים. ראשית, אימו של י' העידה כי בשני מקרים שונים י' התנהג באופן חריג ושלא כהרגלו נמנע מלהגיע למקומות מסויימים, בנימוק שהמערער עשוי להימצא בהם (עמ' 752-753 לפרוטוקול). החשש של י' מלהיתקל במערער, לפני חשיפת הפרשה, מלמד כי אכן יש דברים בגו, אך מכיוון שנוותר ספק מסויים ביכולתו של י' לנקוב בשמו של המערער באותו שלב, ראיתי ליתן לכך משקל מוגבל, מה גם שניתן לטעון כי לא מדובר בראיה "חיצונית" המפלילה את המערער.

סיוע משמעותי יותר הוא הימצאותם של מספר רובי צעצוע במשרדו של המערער. כזכור, על פי כתב האישום המערער איים על י' באמצעות אקדח צעצוע לבל יספר להוריו על הפגיעה. אינני נדרש לטענותיו של המערער אשר ביקש לערוך הבחנה בין אקדח לרובה, שכן המערער לא סיפק הסבר סביר להימצאות אביזר זה בחזקתו. ההסבר שהובא מטעם המערער היה כי הוא נזקק לרובה צעצוע לצורך הדגמה משעשעת שאותה הוא נוהג לערוך במסגרת עבודתו כמטפל זוגי. הסבר זה איננו סביר כלל, בהינתן שהמערער סיפר כי ההדגמה נערכה בפני אנשים רבים, אך איש מתוכם לא הוזמן להעיד על מנת לתת ביסוס כלשהו להסבר זה. אדגיש כי לגרסת המערער עצמו, אין מדובר במטופלים שלו, שאז ניתן היה לומר כי ביקש שלא לחשוף את זהותם, אלא באנשים אותם הדריך ביעוץ זוגי.

48. מסקנה: עדותו האמינה של י' והראיות החיצוניות שהובאו לחיזוקה, מובילות למסקנה כי הרשתו של המערער באירועים השני והשלישי מבוססת די הצורך. זאת, חרף הקשיים הנעוצים בתיאור איבר מין נקבי, בשאלת זיהוי המערער כאיש "שגר על

הגשר", ובחוסר בעדותה של ש' שנכחה באירוע השלישי. משלא מצאתי עילה להתערב בקביעותיו העובדתיות של בית המשפט המחוזי, אציע להותיר על כנה גם את ההרשעה בגין אירועים אלה.

האירוע הרביעי

49. אזכיר כי אירוע זה מייחס למערער ביצוע מעשים מגונים בילדה ש', שהגיעה לביתו, כשהיא מלווה בחברותיה, הורה לה להיכנס לחדר האמבטיה ולהתפשט, וגם הוא התפשט, דרש ממנה להניח את רגליה משני צידי האמבטיה, הניח בין רגליה מקל עץ באורך של כחצי מטר, נשען עליו ונגע באיבר מינה תוך שהוא מכאיב לה. לגרסתה של ש', הוא הורה לה לגעת באיבר מינו, ולאחר מכן הוציא אותה מחדר האמבטיה והכניס את חברתה. זמן מה לאחר מכן קרא ל-ש' לחזור לחדר האמבטיה, לשכב על בטנה, לפסק את רגליה ואמר לה לא לצעוק. המערער הניח בין רגליה של ש' מקל עץ ובעת שנשען על המקל גרם לה לשריטה מדממת. לאחר מכן הזהיר המערער את ש' ואת חברותיה שאיש לא יראה אותן יוצאות מפתח הבית.

בית המשפט המחוזי קבע, על בסיס צפייה בחקירתה של ש' – כבת תשע בעת שנחקרה על ידי חוקרת הילדים – "כי גרסתה של ש' מהימנה והיא סיפרה על אירוע שחוותה בעצמה. בהמשך לכך, אני שולל את האפשרות, שמדובר בזיכרון שווה או בהעתקה של דברים ששמעה מפי אחרים או מאירועים אחרים בהם נכחה" (פס' 104). בדומה לכך העידה חוקרת הילדים על התרשמותה: "אני כן ראיתי שהיא [ש'] מספרת את הסיפור כן מהזווית שלה [...] זה לא סיפור שאפשר ללמוד אותו ולשנן אותו [...] לא התרשמתי שמישהו פה זיהם את החקירה" (עמ' 334-335 לפרוטוקול הדיון בבית משפט קמא). בהמשך אתייחס לתוכן גרסתה של ש', אך אקדים ואציין כי מצפייה בקלטת החקירה התרשמתי כי הדברים "חולצו" מפיה טיפין-טיפין, ואי הנוחות שלה מהסיטואציה ומהשאלות שהופנו אליה ניכרו בעליל לאורך כל החקירה.

50. ש' הכחישה בחקירתה הראשונה כי נעשו בה מעשים לא צנועים, אך בחקירה השנייה סיפרה את סיפורה וחזרה על גרסתה בפני חוקרת הילדים שלוש פעמים (חקירה 1265/11-ב, עמ' 4; עמ' 9; וחקירה 1265/11-ב2 עמ' 9). קווי היסוד של גרסה זו נותרו זהים בכל המקרים, חרף מורכבותם, בפרט עבור ילדה כה צעירה: המערער הכניס את ש' ואת ג' לביתו, הכניס את ש' לאמבטיה, כשהיא עירומה, הורה לה לגעת באיבר מינו ונגע באיבר מינה, ולאחר מכן הוציא את ש' מהחדר והכניס אליו את ג'. בהמשך הקרין המערער לילדות סרט במחשב, והחזיר אותן לחדר האמבטיה בזו אחר זו,

כשהפעם ג' היתה ראשונה ו-ש' הוכנסה אחריה והופשטה מבגדיה. בית המשפט המחוזי הגיע למסקנה כי: "אם היה מדובר בדמיונות של ש' או בהעתקה של דברים ששמעה מפי אחרים, ספק רב האם היתה מדמיינת גרסה כה מפורטת ומורכבת [...] אם היה זה אירוע שהמציאה, סביר, שהיתה בונה תבנית פשוטה, שהיא תוכל לזכור ולחזור עליה" (פס' 106).

51. עם זאת, לא ניתן להתעלם מקשיים מסויימים בגרסתה של ש', לרבות פרטים העשויים להעיד על חוסר עקביות. השוואה מדוקדקת בין הפרטים השונים שמסרה ש' בעדותה, איננה מאפשרת לקבוע את אמיתותם של כל הפרטים שתוארו בהכרעת הדין של בית משפט קמא (פס' 107-109). כך למשל, רק בפעם השלישית בה חזרה ש' על גרסתה היא סיפרה כי לאחר כל פעם שבה הוכנסו הבנות לאמבטיה, הן שיחקו בכדור עם המערער. בדומה, לא ברור אם המערער הראה לילדות סרט אחד או שני סרטים, וכן האופן המדויק בו שכבה ש' באמבטיה בשתי הפעמים. לכך יש להוסיף כי בעוד שבפעם הראשונה שנכנסה לאמבטיה סיפרה ש' כי שכבה על הגב, הרי שלגבי הפעם השנייה סיפרה כי המערער ביקש ממנה לשכב על הבטן, ובהנחה שהיו מים באמבטיה, הגרסה מוקשית עוד יותר.

בעיקר יש ליתן את הדעת לטענתו של המערער בדבר חוסר ההיתכנות של התיאור לפיו המערער הניח מקל שהוחזק במאוזן בין שוקי רגליה של ש', והתיישב עליו "ישיבה מזרחית". על פניו מדובר בטענה משכנעת, אך לאחר שצפיתי בחקירתה של ש', הרי שמדבריה ניתן להבין שהמערער לא ישב על המקל באופן שכל כובד משקלו הונח על רגליה של ש'. כפי שהדגימה ש' בפני חוקרת הילדים – הישבן של המערער היה על המקל ורגליו היו מסוכלות תחתיו (11/1265-2, עמ' 11). יצוין כי ניתן להעלות השערות נוספות לגבי היתכנות התיאור (ראו פס' 115 להכרעת הדין של בית משפט קמא; עמ' 470 לפרוטוקול). מכל מקום, אינני סבור כי גרסתה של ש' מתארת התרחשות מופרכת מעיקרה, אלא שנותרה עמימות מסויימת לגבי האופן שבו התרחש האירוע.

52. לגבי האירוע הרביעי מתעוררים קשיים נוספים. על פי דבריה של ש', זוהי הפגיעה השלישית שאותה חוותה באותו יום, לאחר שפוגעים אחרים (פרי משלנו וסץ) העבירו אותה מיד ליד כאובייקט מיני לסיפוק תאוותיהם הבזויות. תיאור זה מעורר את החשש שמא זכרונה של ש' הטעה אותה והיא שגתה בתיאור האירועים השונים באותו יום ולא דייקה בהבחנה ביניהם. נזכיר כי ש' היתה בת 9 בגיל מסירת העדות, והיא

סיפרה על אירוע שהתרחש כשנה קודם לכן. חשש זה מתגבר בשים לב לכך שמספר אלמנטים חזרו בסיפורה של ש' הן לגבי הפגיעה שחוותה בביתו של פרי משלנו והן לגבי האירוע המיוחס למערער: אמבטיה עם מים, מקל, ישיבה מזרחית של הפוגע וצפיה בסרט. ש' מספרת כי כשהייתה אצל פרי משלנו היו מים באמבטיה ופרי משלנו אמר לה להתנגב במגבת אחרי שיצאה מהאמבטיה. גם כשהיא מתייחסת למערער, ש' מספרת כי היו מים באמבטיה, וכי בפעם השנייה שהייתה באמבטיה המערער אמר לה שהוא ינגב אותה (אם כי לא ברור אם התכוונה שינגב את הדם כתוצאה מהשריטה שנגרמה לה מהמקל אודותיו סיפרה (11/1265-2, עמ' 16)). בית משפט קמא נתן דעתו לקושי זה ופתר אותו בכך שהניח כי "ההעתקה פה היתה בין הפוגעים לבין עצמם – הם אלה שהעתיקו האחד מהשני" (פס' 112). מסקנה זו איננה הכרחית וניתן היה להגיע למסקנה שונה, אם כי בהינתן שהפוגעים השונים שיתפו פעולה זה עם זה (דבר שעולה בבירור מחומר הראיות ונקבע כממצא עובדתי בהכרעת הדין של בית המשפט המחוזי), זוהי מסקנה אפשרית. כך, באירוע שהתרחש אצל פרי משלנו סיפרה ש' כי הוכתה באמצעות מקל ברזל, ולמערער היא ייחסה שימוש במקל עץ, מה שלכאורה מפחית לגבי מוטיב זה את החשש מפני "העתקה" של אירוע אחר אותו חוותה (ע"פ 11/1611, פס' 36). לגבי שאר המוטיבים עדיין נותר קושי, שיזכה למשקל במסגרת בחינת אמינות גרסתה של ש'.

אין ספק כי ש' נחשפה באופן נרחב לשמועות ולחשדות שהתעוררו בשכונה, בין היתר כלפי המערער. סביבתה הקרובה ומשפחתה של ש' היו בלב העניינים, ופוטנציאל הזיהום לעדותה של ש' איננו מבוטל. למרות זאת, כפי שכבר נאמר לעיל, לא די בכך ויש לבחון אם קיים חשש ממשי כי הזיהום גרם בפועל לעיוות תוכן העדות. ניתן להגדיר זאת כשאלה של קשר סיבתי בין התרחשויות חיצוניות, לרבות מידע ולחצים שונים, לבין תוכנה של הגרסה שנמסרה בעדות. בית משפט קמא התייחס לכך בהרחבה ושלל את האפשרות לכך שעדותה של ש' הושפעה מזיהום חיצוני. מסקנה זו מבוססת על ניתוח מפורט של כל מקורות הזיהום הפוטנציאליים (פס' 123-136), ואני נכון לסמוך עליה את ידי.

53. במסגרת טענותיו של המערער כלפי גרסתה של ש', אשר עליה מבוסס האישום בגין האירוע הרביעי, נטען כי מדובר ב"זיכרון מודחק" שהתעורר בעקבות טיפול פסיכולוגי. סוגיית ה"זכרונות המודחקים" היא סוגיה כבדת משקל (ראו ע"פ 9/5582; ע"פ 10/2218; ע"פ 11/8203 פלוני נ' מדינת ישראל (9.9.2012); ע"פ 12/4327 פלוני נ' מדינת ישראל (5.6.2013); ע"פ 08/3958 פלוני נ' מדינת ישראל (10.9.2014); דנ"פ

6876/14 פלוני נ' מדינת ישראל (17.12.2014)), אשר בנסיבות המקרה לא מתעורר צורך לדון בה. אמנם בתחילת הדרך ש' הכחישה שעברה תקיפה מינית, ורק בהמשך היא הסכימה להודות בכך, אך אינני סבור כי מדובר ב"זכרון מודחק" אלא במקרה לא חריג שבו נפגע עבירת מין נמנע בתחילת הדרך לחשוף את הפגיעה (ע"פ 6417/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 32 (18.11.2011); ע"פ 919/14 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 68 (3.9.2015); והשוו ע"פ 2326/11 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 56-62 (15.3.2012)). למסקנה זו ניתן להגיע על סמך עדותה של המטפלת, צפייה בחקירתה הראשונה של ש', ודבריה של חוקרת הילדים בבית המשפט (עמ' 999 לפרוטוקול; 1265/11-ב2 עמ' 22; ו-עמ' 334 לפרוטוקול, בהתאמה). מספר שבועות לאחר חקירתה הראשונה אצל חוקרת הילדים, החלה ש' לספר על הפגיעות שחווה. אמנם בתקופה זו השתתפה ש' בטיפול, שהשפיע על המוטיבציה שלה לחשוף את הפגיעה, בכך שהומחש לה באמצעות משל כי אם היא תתעלם מאירועים קשים שעברה – הבעיות עלולות להחריף, וכך שוכנעה לחשוף את הפגיעות שחווה. בנסיבות אלה יש לדחות את הטענה ל"זכרון מודחק", וגם לא נמצא יסוד לחשש מפני השפעה של ההליך הטיפולי על זכרונה של ש' (השוו לעניין סז, פס' 50).

54. בשלב זה נעבור לבחון את קיומו של סיוע לעדות, כשאנו מעמידים לנגד עינינו את ההלכה לפיה ככל שהעדויות הצריכה היא בעלת משקל גבוה יותר, כך ניתן להסתפק בראיית סיוע בעלת משקל פחות יותר, וכן להיפך (עניין סז, פס' 54; ע"פ 7508/10, פס' 19). הסיוע שמצא בית המשפט לעדותה של ש' הוא מצבה הנפשי ועדויות של יתר הילדים (פס' 139). כפי שחזרתי ואמרתי, מצבה הנפשי של ש' איננו אינדיקציה לאמיתות גרסתה בעניין האירוע הרביעי, ולא ניתן לראות בו תוספת ראייתית להוכחת האישום. כאמור, שאלת הסיוע ההדדי של עדויות הילדים זו לזו תידון להלן, ובשלב זה אבחן סיוע אפשרי נוסף.

ש' תיארה בעדותה את דירתו של המערער, לרבות מיקומו של המחשב בקומה השנייה של הדירה, והתיאור נמצא מדויק (1265/11-ב2, עמ' 9 ו-14; פס' 118-120 לפסק דינו של בית משפט קמא). המערער אמר בחקירתו כי ש' מעולם לא דרכה בביתו, ומזה שנים לא נכנס לביתו אדם זר, ולכן לא ניתן להניח כי ש' שמעה על כך מפיו של ילד אחר. ניתן לראות בכך סיוע משמעותי לעדותה של ש', וכבר נפסק ש"כאשר עד שעדותו טעונה סיוע יודע פרטים מיוחדים מסבכים, הנקראים גם פרטים מוכמנים, אשר אותם היה יכול לקלוט רק בנסיבות המוצגות על-ידו והמערער מתכחש לנסיבות אלו, עשויה ידיעת הפרטים הללו לשמש סיוע, שכן ניתן לראותה כראיה עצמאית נפרדת

ביחס לעדותו של העד בדבר התרחשות מעשה העבירה" (ע"פ 6279/03 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 10 (5.2.2004)). בפסיקה אף ניתן למצוא התייחסות מפורשת למקרים כגון דא, בהם מתלוננת בעבירת מין יודעת לתאר את ביתו של נאשם אשר מכחיש כי היא ביקרה בבית (ע"פ 2132/04 קייס נ' מדינת ישראל, פס' 35 לפסק-דינו של השופט א' לוי (28.5.2007); ע"פ 950/80 כהן נ' מדינת ישראל פ"ד לו(3) 561, 570 (1982)). היינו, מונחת לפנינו ראייה אובייקטיבית אשר מתיישבת עם גרסתה של ש', ולא עלה בידי המערער לספק לכך הסבר חלופי מתקבל על הדעת.

55. מסקנה: דומה כי אין מחלוקת של ממש כי ש' עברה פגיעה מינית, אלא שהשאלה הצריכה לענייננו היא אם המערער היה שותף לאותה פגיעה. מחד גיסא – עדותה של ש' ביחס לאירוע הרביעי היא עדות שיש בה סימני אמת, וכך התרשמה גם חוקרת הילדים. לכך יש להוסיף כי ש' ידעה לתאר את ביתו של המערער. מאידך גיסא – תוכן העדות מעורר קשיים מסויימים בהיבטים שונים, כמו חוסר בהירות לגבי האירוע עצמו וההיתכנות הפיזית של האירוע (ה"מקל" עליו ישב המערער כשהילדה באמבטיה ורגליה על דפנות האמבטיה) ובעיקר חשש מהעתקה (תיאור מאוד דומה יוחס למעשיו של פרי משלנו). עוד אציין כי ג' שנכחה באירוע, לפי דבריה של ש', לא הזכירה אותו בחקירתה. בנסיבות אלה, ומאחר שכוחו של הסיוע הנדרש נגזר גם מעוצמתה של הגרסה ואמינותה, הרי שעל אף ההתרשמות כי ש' חוותה אירוע הקשור למערער, החלטתי, ולו בדוחק, לזכות את המערער מן הספק, בכל הנוגע לאירוע הרביעי.

האירוע החמישי

56. גם בעניינו של מ' – שהיה כבן שנים עשרה וחצי בעת מסירת עדותו – התרשם בית משפט קמא כי "עדותו היתה מהימנה. סימני האמת וההיגיון הרבים שנתגלו בה, גם מובילים אותי למסקנה, כי מ' סיפר על אירוע שחוה בעצמו וכי אין המדובר בזיכרון שווא או בהעתקה של דברים ששמע מפי אחרים [...] הגרסה שמסר היתה סדורה, ממוקדת וקולחת. עלה ממנה סיפור שלם ומלא, על כל חלקיו של האירוע – התחלה, אמצע וסוף – תוך תיאור כל אחד מהשלבים הללו, בפירוט רב" (פס' 142-141). גם חוקר ילדים התרשם כי מ' "סיפר את אשר חווה", אך למרות שמ' העיד על מספר מעורבים ועל מספר פרשיות, בחרה המאשימה "לזקק" מדבריו אך את החלק, המינורי יחסית, של המעשים המיוחסים למערער.

עיון בתמליל וצפייה בחקירה לא הובילו אותי למסקנה שונה מזו של חוקר הילדים. תיאורו של מ' הוא תיאור עובדתי, בהיר ומלא. ראוי לציין כי מ' לא היסס לתקן את החוקר במקרה הצורך (1318/11-א2, עמ' 15-16), וכן להודות שאינו זוכר פרטים מסויימים, כגון הפעם האחרונה בה נפגע על-ידי המערער. מ' נמנע מ"השלמת" פרטים שאותם הוא לא היה אמור לדעת לפי גרסתו, כגון מה עשה סך במטבח הדירה או מה נאמר לפני שהגיע לדירה. נקודה נוספת היא כי מ' התבקש לתאר את תוכן הסרטון שהקרין המערער, ובתשובתו תיאר נשים לבושות "כמו גופיה שמתחילה מאזור הבטן". צפיה בחקירתו של מ' מראה כי הוא מתאר חזיות, אך מכיוון שהוא לא מכיר את המילה "חזיה" הוא משתמש במילה "גופיה" בליווי תנועות ידיים להמחשה. עניין זה מוסיף לאותנטיות הגרסה, שכן מ' מתאר מחזה שראה במו עיניו והוא אף אינו יודע לכנותו במילים (1318/11-א2, עמ' 14).

57. הקשיים המתעוררים מהאזנה לחקירתו של מ' (המערער התפשט לגמרי ואז נעל נעליים; מ' מספר שהמערער הזהיר אותו לא לגלות על האירוע רק לאחר שנשאל על כך במפורש) – הם מינוריים ואינם יורדים לשורש העניין. מ' זכר את מספר וצבע הסוכריות שהמערער חילק לילדים, לאחר שחלפו מספר שנים מיום האירוע. בערעור נטען כי זיכרון מופלג מעין זה דווקא מקשה להניח שמדובר בזיכרון אותנטי, אך במקרה דנן אינני סבור כי הדבר גורע מאמינות דבריו של מ', וזאת גם לאחר שנתתי דעתי לפסקי הדין אליהם הפנה המערער. בנקודה ספציפית זו, ניתן למצוא דווקא חיזוק מסויים לעדותו של מ' בכך שבהמשך החקירה, ובהקשר שונה, מספר מ' שפוגע אחר "חילק לנו סוכריות אחרות, לא כמו שזלמן חילק לנו, כאילו מרמלדים" (1318/11-א3, עמ' 1). כמו כן לא מצאתי ממש בטענה לפיה תיאור האירוע החמישי לוקה בגמגום ובחזרתיות באופן חריג.

58. אשר לזיהום עדותו של מ', הודגש בערעור כי אימו של מ' היתה דמות דומיננטית ב"חקירה" העצמאית שערכו אנשי השכונה בפרשת הפגיעות המיניות. בביתה נערכו פגישות תושבים בהן נדונו הפגיעות, ולדבריו של מ' עצמו: "כל הזמן שמענו את כל הסיפורים" (1318/11-א4, עמ' 12). המשמעות היא כי חשיפתו של מ' למידע חיצוני היתה ניכרת, והמערער טען כי כתוצאה מכך נוצרו אצל מ' "זכרונות שווא". בנוסף, נחשף מ' לאמירות שהשחירו את שמו של המערער באופן ספציפי. מ' עצמו סיפר בחקירה: "אמא שלי אמרה שהוא כבר בכלא, והוא בכלל לא בן אדם, הוא היה סתם בן אדם מושחת, עשה כאלה דברים לכל הילדים" (1318/11-א4, עמ' 3).

חרף הפוטנציאל הזיהומי הכללי וביחס למערער בפרט, מ' לא מעמיד את המערער במרכז הפרשה, לא מייחס לו אירועים רבים, ולא מעשים "מוגזמים". מ' אמר שבאופן אישי הוא נפגע מהמערער פעמים בודדות, ומתוכן סיפר רק על אירוע אחד קצר, שבמסגרתו המערער "רק" הורה לילדים להתפשט והראה להם סרט בעל תוכן מיני. בהקשר זה נאמר בהכרעת הדין של בית משפט קמא כי "אף שמ' נחשף לאמירות רבות בנוגע לזהות הפוגעים, אשר חלקם אף פגעו בבני משפחתו שלו – הוא לא צירף את עצמו לרשימת הנפגעים של אותם פוגעים, מקום בו לא היה כך. באופן חוזר ונשנה, הוא הקפיד לציין, כי אותם פוגעים לא פגעו בו" (פס' 157). בנסיבות אלה, לא מצאתי חשש ממשי לכך שהאירוע החמישי הוא אירוע דמיוני שנולד בראשו של מ' כתוצאה מהשמועות והדעות אליהן נחשף.

59. לעניין הסיוע, כאמור ההנחה היא כי מ' נפגע גם, ובעיקר, מידיהם של פוגעים נוספים, ולכן השינוי שחל בהתנהגותו של מ' לאחר חשיפת הפגיעות, כנתון עצמאי, איננו יכול להיות סיוע לעדותו בעניין האירוע החמישי. אימו של מ' העידה שכאשר הוא חשף בפניה את הפגיעות המיניות שחוה "הוא דיבר ובכה ודיבר ובכה" (עמ' 693 לפרוטוקול). עדות זו נמצאה מהימנה על-ידי בית משפט קמא, ומצבו הנפשי של מתלונן, בשעה שהוא מתייחס לאירוע הפגיעה, יכול לשמש סיוע לעדותו (ע"פ 5149/12, פס' 82). עם זאת, נוכח ריבוי הפוגעים ונוכח טענת ההגנה לערוב של דמיון ומציאות, המשקל שיש לייחס לבכי של מ' בעת חשיפת המקרה – אינו גבוה (השוו לדברים שאמרתי בע"פ 3435/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 162 (8.5.2014)).

מסקנה: על בסיס עדותו של מ' ניתן להרשיע את המערער בביצוע המעשים שיוחסו לו באירוע החמישי. בשלב זה הסיוע לעדות הוא באופן בו חשף מ' את הסיפור בפני אימו, אך בנסיבות העניין ספק אם מדובר בסיוע משמעותי די הצורך כדי לבסס הרשעה מעל לספק סביר.

סיוע הדדי של עדויות הקטינים

60. ככלל, ישנם מקרים שבהם עדויות של קטינים, שכל אחת מהן צריכה סיוע, עשויות לשמש סיוע הדדי זה לזה. בע"פ 4009/90 מדינת ישראל נ' פלוני, מז(1) 292, 305 (1993), נפסק:

"אין סיבה שלא לראות, במקרה דנן, עדות אחת (מהימנת) של ילדה, על מה שביצע בה המשיב, ראייה

נסיבתית המסייעת לעדות האחרת. זאת, כשקיים קשר מוחשי בין המעשים, המתבטא בכך כי מדובר בשתי ילדות המעידות על מעשים דומים במסגרת המשפחה [...] אף כאן בידינו להסתפק בעדות האחרת כראיית סיוע, כשראיה אמינה זו מצביעה, בנסיבות המקרה שלנו, שהאיסורים ביחסים שבין אב (או אב חורג) לבתו אינם עומדים לפני המשיב למכשול, וכי נוקט הוא, על פי נטיותיו המיניות, התנהגות דומה כלפי כל אחת משתי הילדות, תוך ניצול תלותן בו ומעמדו כאב [...] שימוש שכזה בעדותו של קטין אחר כראיה מסייעת אכן יהווה חריג, שיש להפעילו בנסיבות מיוחדות בלבד, לאחר שבית המשפט קבע את הערך ההוכחתי הגבוה של העדויות ושלל חשש לשיתוף פעולה בין המתלוננים וניסיון לרקום עלילת שווא כנגד הנאשם [...], וזאת בצד הדמיון בטיבם של המעשים ונסיבותיהם".

בפסיקה מאוחרת יותר, נדחתה האפשרות למצוא בעדויות של קטינים סיוע הדדי, נוכח החשש ל"העתקה", שכן שתי הקטינות שמסרו גרסה "נחקרו" יחד על-ידי גורם זר, וכל אחת מהן נחשפה לגרסתה של חברתה (ע"פ 4649/01 אטולין נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(1) 616, 621 (2001)). לעומת זאת, במקרה שבו לא היה חשש לזיהום והעתקה, התקבלו עדויותיהן של קטינות כמסייעות זו לזו (ע"פ 854/04 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 23 (30.3.2005); סטרשנוב, 89). גם בעניין סך התעוררה שאלה זו, ושם הודגש כי כאשר שני קטינים מעידים על מעשיו הפליליים של אדם שזהותו ברורה, וקיימים "קווי דמיון כלליים" בין העדויות, ניתן למצוא בכל אחת מהן תוספת ראייתית מסוג "סיוע". ועוד נאמר כי "העדות המסייעת אינה חייבת להתייחס לכל פרט ופרט בעדות הטעונה סיוע" (שם, פס' 54).

יוער כי העדויות צריכות לחזק אחת את השניה, ולשם כך צריך שהתוכן שלהן יהיה בעל מכנה משותף וניתן יהיה להצביע על "קווי דמיון" ביניהן; אך מצד שני – כאשר העדויות דומות להפליא, עלול להתעורר חשש להעתקה.

61. ומן הכלל אל הפרט. בענייננו נקבעה מהימנות לכל ארבע הגרסאות. בנוסף נמצא סיוע עצמאי לעדויותיהם של י' (רובי צעצוע; ואולי גם חששותיו המוקדמים של י' מפני המערער) ושל ש' (תיאור הדירה). לעדותה של ד' (האירוע הראשון) חסר סיוע ולעדויות של מ' (האירוע החמישי) נמצא סיוע בעל משקל נמוך (התנהגותו בעת שחשף את הפגיעה). בשים לב לפרמטרים האמורים בעניין האפשרות למצוא סיוע הדדי בעדויותיהם של קטינים, נציין כי בענייננו החשש לזיהום בענייננו של מ' הוא גבוה יחסית אך בעניינה של ד' מדובר בחשש רחוק. נדגיש כי אין עסקינן בשתי עדויות

בלבד, שכל אחת מהן צריכה סיוע, אלא בארבע עדויות של קטינים שונים, שביחס לשתיים מהן כבר נמצא סיוע "חיצוני". אשר לקווי הדמיון בין המקרים, השוואה בין תיאורי האירועים מראה כי לא מדובר במקרים שתוכנם זהה או מתקרב לכך, אך עדיין ישנם קווי דמיון מספיקים: באירוע הרביעי ובאירוע החמישי מתוארת צפיה בסרט; באירוע ראשון ובאירוע החמישי מספרים הילדים כי סך נכח במקום; באירועים השלישי, הרביעי והחמישי, איים המערער על הילדים שלא יספרו על מעשיו; כל האירועים כללו הפשטה מלאה של הילדים; וכל האירועים התרחשו בתוך בתייהם של הפוגעים, באותה שכונה. המסקנה היא כי ניתן למצוא בעדויותיהם של הקטינים האחרים את הסיוע הנדרש לעדויותיהם של ד' ושל מ'.

בשולי הדברים אציין כי בעבר נשמעה הקריאה להמיר את דרישת הסיוע, במקרה של עדות שהובאה על-ידי חוקר ילדים, בדרישה לתוספת ראייתית מסוג חיזוק בלבד. זאת, בין היתר, נוכח שינויי החקיקה ובהם החובה לתעד באופן חזותי את חקירת הילד, כך שבית המשפט יכול להתרשם ממנה במו עיניו (דוח ועדת המשנה בנושא הקטין בהליך הפלילי, 269).

טענות כלליות נוספות

62. בשלב זה אעבור לדון בטענות כלליות נוספות. המערער טען כי תושבי השכונה ראו אותו כחריג בקהילה ועל כן דימו לראות בו חשוד במסגרת הפרשה שזעזעה את עולמם. בין היתר, נטען על-ידי המערער כי חלק מתושבי השכונה עשו זאת בהכוונתה של גרושתו. בית משפט קמא דן בטענות עובדתיות אלה ודחה אותן על סמך מכלול הראיות, לרבות דבריו של המערער עצמו, המוכיח כי הוא השתלב היטב בשכונה ולא היה בה נטע זר (עמ' 1065 ו-1072 לפרוטוקול). גם ייחוס מזימת ההפללה לגרושתו של המערער איננו מתקבל על הדעת בנסיבות, ובין היתר נוכח העובדה שחלפו כמעט 20 שנה מאז הגירושין (ראו פס' 166-171 להכרעת הדין).

בערעור אין התייחסות עניינית לקביעתו המנומקת של בית משפט קמא אלא טענה כי "ההתייחסות החריגה לגבי המערער באה לכדי ביטוי כחוט השני לאורך כל העדויות המשחירות אותו ללא כל סיבה ראויה". ברי כי טענה זו איננה יכולה לעמוד, משום שהיא לוקה בהנחת המבוקש. על מנת להראות כי שמו הושחר על לא עוול בכפו – היה על המערער להראות שתושבי השכונה לא קיבלו אותו כשווה בין שווים ועל כן העלילו עליו עלילת שווא – ואולם ההיפך מכך הוא שהוכח. זאת ועוד, גם לאחר שנחשפה הפרשה, התבטאויותיהם של הילדים אודות המערער אינן חריפות במיוחד

(“לא מתפלל”, “מתחפש לחרדי” וכדומה). המסקנה היא כי לילדים לא היה מניע זר שגרם להם להפליל את המערער.

63. היעלמות המחשבים מביתו וממשרדו של המערער מוסיפה לטעמי נדבך נוסף ומשמעותי לחומר הראיות העומד לחובתו של המערער. מתוך חומר הראיות עולות עדויות לא מעטות אשר מצביעות על כך שלפחות חלק מהאירועים שבמסגרתם נפגעו ילדי השכונה – צולמו בידי הפוגעים. כמו כן, במסגרת חלק מהאירועים נעשה שימוש במחשב: באירוע הרביעי ש’ סיפרה כי צפתה בסרט במחשב שהיה בביתו של המערער; באירוע החמישי, שהתרחש בבית אחר, מ’ סיפר כי המערער הראה לילדים סרט בעל תכנים מיניים. בנסיבות אלה, היעלמותם של שני מחשבים שהיו בחזקתו של המערער, משני מקומות שונים, ערב מעצרו – מעוררת חשד כבד. הסבריו של המערער לעניין זה אינם מספקים, בלשון המעטה, וכך גם העובדה שהוגשה תלונה במשטרה (לגבי המחשב שהיה בבית) והאפשרות כי בנו של המערער תלה בשכונה מודעות בדבר “אובדן” המחשבים. כמו כן לא ניתן להתעלם מן העובדה כי ממשרדו של המערער נעלם רק הכונן הקשיח, ויתר רכיבי המחשב נותרו במקומם.

חקירותיו של המערער במשטרה

64. התנהלותו של המערער במהלך חקירותיו במשטרה מעוררת תמיהה, ותשובותיו במספר נושאים עומדות לו לרועץ. הדברים מובאים בשולי הדברים, אך ניתן למצוא בהם חיזוק נוסף למצבור הראיות העומדות לחובתו של המערער. המערער הודה בחקירתו שהוא מכיר אדם, שלא התגורר באותה שכונה, ולפי עדויותיהם של חלק מהילדים היה שותף לפגיעות המיניות (ראו למשל 1333/11-א; וכן עמ’ 442 לפרוטוקול). המערער הסביר היכרות זו בכך ש”ידעתי על קיומו מאנשים שלמדו בישיבה שהוא למד בה במשך תקופה, משהו כמו 20-30 שנה קודם”. המערער טען שהוא לא שמר על קשר עם אותו אדם וראה אותו פעם אחרונה בפגישה מקרית ברחוב לפני חודשים ארוכים. בהנחה שהמערער דיבר אמת, לא ניתן למצוא הסבר רציונאלי לעובדה שהילדים ידעו לקשור בין המערער לבין אותו אדם, ולפיכך התקשיתי לקבל את גרסתו של המערער.

במהלך החקירה, המערער התבקש ליישב את טענתו שאין בביתו מחשב עם העובדה שבנו סיפר את ההיפך. התשובה שנתן המערער היא כי הבן “כנראה חשב שיש לי מחשב. כשפורקה השותפות השותפה לקחה את המחשב שלה ואני את שלי”. הסבר זה הוא מוקשה, בהינתן שהשותפות המדוברת פורקה שנים קודם לכן (עמ’ 1114

לפרוטוקול). קשה לקבל גם את טענתו של המערער כי בנו לא ידע על כך מכיוון שהוא "מכבד אותי ולא נכנס לחדר שלי". בנוסף, המערער סיפר בחקירה שכבר מספר שנים איש לא נכנס לביתו: "לא רק אנשים זרים אלא אף אנשים שמוכרים היטב לא נכנסו. אף אחד לא נכנס אני מבקש מכולם לחכות לי בחוץ". ההסברים שניתנו לכך בחקירה, וקשורים במצבו של בנו של המערער, אינם משתבצים בציר הזמן. בין היתר, המערער אמר שפעם אחרונה שאחד השכנים נכנס לביתו היתה "בפורים לפני אני לא יודע כמה שנים, 8-9 שנים נכנס אליי אחד מהשכנים, אחד שכבר לא נמצא בשכונה"; אך לצד זאת טען המערער שבנו הגיע לביתו לפני 5 שנים ומצבו הקשה, שהצריך בידוד מהסביבה, נמשך כשנתיים וחצי. בבית המשפט נטען על-ידי המערער כי בנו הגיע לבית לפני כעשר שנים (עמ' 1075), והמערער הסכים כי התנגדותו המוחלטת לכניסת אנשים לביתו היא איננה התנהגות נורמלית, אך הפעם ייחס זאת לגירושין שעבר (עמ' 1115 לפרוטוקול).

כאשר נשאל המערער איך ייתכן שילדה מהשכונה יודעת לתאר את פנים דירתו, התנהל בינו לבין החוקר הדו-שיח הבא:

ש: תסביר לי איך ילדים [יכולים] לתאר את הבית שלך בצורה מדוקדקת?
 ת: אין לי מושג
 ש: תסביר ילדים יכולים לדעת אם אתה עשית או לא עשית שיפוץ בבית כלשהו בבית?
 ת: אולי בגלל שהסתכלו מהדלת החיצוני פנימה.
 ש: אבל אני הייתי במקום ולא ניתן לראות מבחוץ מה קורה בתוך הבית שלך
 ת: בדיוק, לא ניתן לראות אם עשיתי שיפוץ.
 ש: ובא תסביר לי איך ילדים יכולים לדעת?
 ת: אם מישו הסית את הילדים נגדי ותיאר להם.
 ש: אבל אף אחד לא נכנס אליך הביתה
 ת: נכון אבל לדוגמה אם גרושתי ממשיכה בהסתות שלה נגדי. מאחר והיא הייתה שם.
 ש: אבל עברו 15 שנה שהיא לא באה אליך לבית מאיפה היא יכולה לדעת מה כן עשית ומה לא עשית בבית.
 ת: הדירה לא השתנתה, אני לא שיניתי הרבה בדירה.

משיחה זו ניכר בבירור כי המערער מוסר הסברים שונים ובכל פעם שהוא מעומת עם חוסר היגיון בהסבר, הוא מנסה להעלות הסבר נוסף.

65. ככלות הכול, יש להביט על חומר הראיות גם במבט ממעוף הציפור: לפנינו ארבע עדויות שנמצאו מהימנות, בדבר מעורבותו של המערער בפגיעה מינית בילדי השכונה. אמנם החשש הכללי לזיהום העדויות הוא כבד, אך יש לזכור כי ד' איננה תושבת השכונה ולכן האפשרות שמדובר בהעתקת שמועות חסרות בסיס – פוחתת. במבט כולל, לא מתעורר חשש לזיהום ספציפי של תוכן העדויות, והתיאור של ליבת חמשת האירועים הוא הגיוני וסדור. בנסיבות אחרות ניתן היה אולי לפקפק בהרשעה על סמך עדויות הילדים בהיעדר "הצלבה" עם עדויות של ילדים נוספים שהיו במקום, אך יש לזכור כי בענייננו זכו עדויות אלה, לפחות בהיבטים מסויימים, לגיבוי ולחזוק של ראיות אובייקטיביות (רובי צעצוע, תיאור הדירה, היעלמות המחשבים), ולכך יש חשיבות ניכרת. גרסתו של המערער לפיה גורמים שונים החליטו להתנכל אליו ולטפול עליו עלילת שווא – נדחתה, ולא עלה בידי המערער להצביע על מניע זר שיגרום לילדים להפליל דווקא אותו. גרסתו של המערער בחקירותיו במשטרה מעוררת לכל הפחות סימני שאלה, והוא גם נמנע מלהזמין עדים שיתמכו בטענותיו העובדתיות, כגון בנו, רבני השכונה, אנשים שנכחו בהדרכות שהוא העביר ועוד; וזאת, בין היתר, בטענה הבלתי סבירה בעליל כי נשקפת סכנה לחייהם של עדים שיגיעו להעיד לטובתו.

לגבי האירועים הראשון, השני, השלישי והחמישי, על יסוד מכלול חומר הראיות, כמו גם בחינה פרטנית של כל אירוע ואירוע, אני סבור כי לא נפלה שגגה בהכרעת הדין, ואשמתו של המערער בביצוע המעשים שיוחסו לו – הוכחה מעל לספק סביר. אם להשתמש במטאפורה לפיה "הראיות אותן מניחים הצדדים בפני בית המשפט הן הגשר בין המעשה לעושה, ומקום בו הגשר מוליך בבטחה אל העושה, התוצאה היא הרשעה" (ע"פ 7253/14 פינקלשטיין נ' מדינת ישראל, פס' 86 לחוות דעתי (16.11.2015)), הרי שבענייננו – למעט האירוע הרביעי מחמת הספק – נמצא הגשר יציב, וגם אם חלקים מסויימים ממנו הם רעועים במקצת, מיד לאחריהם ניצב אדן איתן אשר מכסה על הקושי ומוביל בביטחון למסקנה המרשיעה. לעומת זאת, לגבי האירוע הרביעי מצאתי כי נותרו ספקות שלא ניתן להתעלם מהם, וספקות אלה מצטברים לכדי "ספק סביר" מינימלי שיש בו כדי להוביל לזיכוי המערער מאשמה באירוע קונקרטי זה.

הערעור על גזר דין

66. נקודת המוצא לדיון בערעור על גזר הדין היא ההלכה לפיה לא על נקלה תתערב ערכאת הערעור בעונש, ועל המערער מוטל להראות כי עניינו נמנה על אותם

מקרים חריגים המצדיקים את התערבותנו (ע"פ 4761/15 ג'ורבאן נ' מדינת ישראל (23.11.2015); ע"פ 882/14 סמחרט נ' מדינת ישראל (21.9.2015)).

אכן העונש שנגזר על המערער הוא עונש כבד, אך גם חומרת המעשים היא ניכרת, ואין צורך להכביר מילים על עוצמת הניצול, הביזוי, והפגיעה שגרם המערער לילדים רכים בשנים. חומרה מיוחדת במעשיו של המערער מתבטאת בשיתוף הפעולה עם פוגעים נוספים ובכך שהפגיעות נעשו לנגד עיניהם של ילדים נוספים (באירועים הראשון, השלישי והחמישי). במסגרת שיקולי הענישה יש ליתן משקל לכך ש"ביצוע עבירת מין בנוכחות אחר מגבירה את הפגיעה בכבוד האדם של הקורבן, ויש בה כדי להעצים את ההשפלה הכרוכה בביצוע מעשים מיניים בכפייה" (ע"פ 7507/02 בוגצקי נ' מדינת ישראל, פס' 10 (11.6.2003)). ודאי שאין לייחס למערער מעשים שבהם לא הורשע (והדבר הובהר היטב בגזר הדין), אך גם לא ניתן להתעלם מן הרקע לכתב האישום – מעשיו של המערער הם חלק מפרשה חריגה וממושכת של התעללות מינית קשה בילדים, תוך ניצול ה"סביבה הבטוחה" בה דימו ההורים לגדל את ילדיהם, וניצול תמימותם של הילדים והאמון שנתנו בו. לשם השוואה, סך הורשע במסגרת אותה פרשה גם בביצוע מעשי סדום, ונגזרו עליו 15 שנות מאסר בפועל, כשהערעור על חומרת העונש נדחה על-ידי בית משפט זה (עניין טו, פס' 58-60). למרבה הצער, אין ספק כי הפגיעה הנפשית בילדים היא חמורה ותותיר צלקות, והתמונה המצטיירת בתסקירי הנפגעים היא קשה. נוכח טענותיו של המערער, גם בהקשר זה, יש לחזור ולציין כי במסגרת המשקל שניתן לתסקירים הזהירו עצמם הן בית משפט קמא והן עורכות התסקיר להתמקד באירועים מושא כתב האישום בלבד.

המערער הלין, בין היתר, על מתחמי הענישה שנקבעו בגזר הדין, שהובילו לטענתו להחמרה בלתי מידתית בעונש שהושת עליו. אין בידי לקבל את הטענה, כיוון שהרף התחתון של המתחמים נקבע בקרבת עונשי המינימום שנקבעו בחקיקה (סעיף 355 לחוק העונשין), וגם הרף העליון של המתחמים איננו גבוה במידה המלמדת על טעות. שיקולי ה"שיקום" שהודגשו בערעור, התבססו על מכתבים שהוגשו לבית המשפט ובהם העיד רב מסויים על תהליך "בנייה עצמית מחדש" של המערער, ואינני סבור כי יש ליתן להם משקל משמעותי במסגרת שיקולי הענישה, בפרט בשים לב לכך שהמערער לא נטל אחריות למעשיו. מסוכנותו של המערער נלמדת מתוך מעשיו הזדוניים והפוגעניים, משך תקופה ארוכה, במספר ילדים, ויש לפקפק בערכה של חוות דעת פסיכודיאגנוסטית שהוגשה מטעם ההגנה ונכתבה על-ידי מומחים שלא נחשפו לנסיבות הפרשה.

משהגענו למסקנה כי יש לזכות את המערער מחמת הספק לגבי האירוע הרביעי, יש לכך השלכה על העונש שנגזר עליו, ואציע לחברי להפחית מעונשו שנתיים וחצי, כך שעונש המאסר בפועל שיושת עליו יועמד על שש שנים וחצי, במקום תשע שנות מאסר. אזכיר כי המערער היה נתון במעצר בית במשך מספר שנים, וגם לכך יש ליתן משקל מה.

67. נוכח הזיכוי מהאירוע הרביעי, מתבטלת גם חובתו של המערער לשלם פיצוי ל- ש'. אשר לגובה הפיצויים שנפסקו לטובת יתר הילדים, אין מקום להתערבותנו מאחר שלא מדובר בסכום חריג (השוו: ע"פ 6877/09 פלוני נ' מדינת ישראל (25.6.2012); ע"פ 10382/08 פלוני נ' מדינת ישראל (24.2.2010)), ולא נעלם מעיניי כי בעניין סך נפסקו פיצויים בסכום נמוך יותר. זאת ועוד, כפי ששמענו בדיון – לכל הפחות חלק ניכר מסכום זה צפוי לשמש עבור טיפול נפשי בילדים על מנת לסייע להם להתמודד עם הטראומה שחוו כתוצאה ממעשיו של המערער.

סוף דבר, אציע לחבריי לקבל את הערעור באופן חלקי, כך שהמערער יזוכה מחמת הספק מהאישום המייחס לו את האירוע הרביעי, ולאור זאת יועמד עונשו של המערער על שש וחצי שנות מאסר בפועל, הפיצוי לטובת ש' יבוטל, ויתר הוראות גזר הדין יישארו על כנן.

ש ו פ ט

השופט נ' סולברג:

חברי, השופט י' עמית דקדק היטב בעקרונות ובפרטים, בעקבות הכרעת הדין וגזר הדין של בית המשפט המחוזי בירושלים (השופט הבכיר א' כהן) שעשה מלאכתו נאמנה, ואני מצרף הסכמתי למסקנותיו.

מטבע הדברים, בביל מגונה שכזה, סטיה חולנית של עבירות-מין בילדים רפים רבים, על-ידי כמה וכמה פוגעים משונים, וחרושת שמועות שכונתית על המעשים ועל העושים, נדרשת זהירות בהרשעה ובענישה; ומתחייבת הקפדה על מיצוי הדין, למען הקורבנות ולשלום הציבור.

בנסיבות הענין, לא בכדי טען המערער לצורך הגנתו מפני ההרשעה על זכרונות שווא ותעתועים, פרי דמיונם של ילדים ששמעו ולקטו ויצרו מרקחת, סיפור מעשה

מעורפל, שמציאות ודמיון משמשים בו בערבוביה. דא עקא, היטב שקדה המשיבה לבזר את הבר מן התבן, לנפות את הטפל, את המשוער ואת המסופק, עד אשר נותר במסגרת ההרשעה רק מה שהוכח מעבר לספק סביר, כפי הנדרש בפלילים.

הוכח כי אין מדובר בזכרון שצף ועלה אצל הילדים לראשונה לקראת הגשת התלונה. היה זה זכרון רציף. מענה משכנע היה בפי המשיבה לטענת מומחה ההגנה, פרופ' גושן, כי אין ניתן להבחין אצל ילדים בין זכרון רגיל לזכרון שווא. המענה בא לידי ביטוי בין היתר באלה: מסירת פרטים מוכמנים; תיאורים שבאו מפיהם של ילדים, שלבטח לא באו מעולם הפנימי; עדויות וראיות אחרות על פגיעה בילדים ועל ארועים שונים במועדים שקדמו להיווצרותו הנטענת של הזכרון. המשיבה הניחה את דעתנו כי הילדים לא זו בלבד שהאמינו בתיאורים שמסרו שהם אמיתיים, אלא שאכן חוו על בשרם את המעשים הללו.

חוקרי הילדים, מומחים ומנוסים, העידו על דינמיקות המאפיינות פגיעה מינית בילדים (בהן – סוד, בידוד, פיתוי, פיצוי, פחד, איום, בושע ומניפולציה) והצביעו על קיומן אצל הילדים באופן מובהק, שלא יכול להתקיים במצב של זכרון שווא. דברי הילדים נמצאו פנים, גם בשים לב לשכחה של פרטים. אילו בזכרונות שווא עסקינו, שמקורם בדמיון, לבטח היתה תמונת ה'פאזל' שלמה ורציפה, ללא חסר או פער הנובע באופן טבעי משכחה.

מן הראוי לציין כי חוקרי הילדים שהעידו במשפט לא נשאלו על זכרונות שווא בכלל, ולא נתבקשו להתייחס למסוגלותם המקצועית להבחין בין זכרון שווא לזכרון אמיתי בפרט. כדברי ב"כ המשיבה, חקירתם הנגדית של שני חוקרי הילדים התמקדה בעיקר בשאלה האם עדויות הילדים "זוהמו" על-ידי הוריהם ובעקבות האוירה הכללית והשמועות שעשו להן כנפיים בשכונה. הדעת נותנת כי אילו נשאלו, היו משיבים כהלכה. מכל מקום, ממצאים לרוב נקבעו בהכרעת הדין על סמך עדויות וראיות אחרות, עובדות מציאותיות שלא יכלו לבוא לעולם בדרך של זכרונות שווא.

על כל אלה עמד חברי בפרטות. נכון היה אפוא להרשיע בארבע מחמשת האירועים, לזפות בחמישי מחמת הספק, ולהפחית בהתאמה מתקופת המאסר. כאמור, אני מסכים לפסק דינו של חברי.

אני מצרפת את דעתי לדרך הילוכו של חברי השופט י' עמית בפסק דינו הממצה, ולתוצאה שאליה הגיע. המערער לקח חלק בפרשה חמורה שהתרחשה במקום מושבה של קהילה חרדית סגורה, שכונת נחלאות בירושלים, במסגרתה נפלו ילדי השכונה קורבן לפגיעות מיניות בידי בגירים תושבי המקום. הקהילה כולה חוותה טלטלה משנתגלה "הסוד" שנשמר לאורך שנים, והוא שבתוך הבתים שאמורים היו לשמש מקום מוכר ובטוח לילדים, מתרחשת התעללות מינית חמורה. אמנם המערער נמצא אשם בביצוע מעשים חמורים פחות מאלה שבהם הורשע סץ, ואולם אף הוא ביצע את זממו בילדים תוך ניצול אמונם ותמימותם – לעיתים במשחק, לעיתים בפיתוי, ולעיתים באיום. מעלליו נגולו בחוות דעתו המקיפה של חברי ולא אחזור עליהם. משהגענו לכלל מסקנה כי יש לזכות את המערער מאחד האישומים נגדו, נראה כי העונש המוצע על ידי חברי הוא ראוי והולם את מדיניות הענישה הנוהגת. מילים לא די בהן כדי לבטא את הסלידה מהמעשים הבזויים, כך במיוחד כאשר מדובר בעבירות מין שנעברו בילדים רכים בשנים.

ש ו פ ט ת

אשר על כן, הוחלט לקבל את הערעור באופן חלקי, כך שהמערער יזוכה מחמת הספק מהאישום המייחס לו את האירוע הרביעי, ולאור זאת יועמד עונשו של המערער על שש וחצי שנות מאסר בפועל, הפיצוי לטובת ש' יבוטל, ויתר הוראות גזר הדין יישארו על כנן.

ניתן היום, כ"ו בטבת התשע"ו (7.1.2016).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט